

Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí

COUNCIL
OF EUROPE

CONSEIL
DE L'EUROPE

**Usmernenia Výboru
ministrov Rady
Európy o súdnictve
zohľadňujúcom
potreby detí**

*prijaté Výborom ministrov
Rady Európy
17. novembra 2010
a dôvodová správa*

Program Rady Európy
„Budovanie Európy pre deti a s deťmi“

www.coe.int/children

Vydavateľstvo Rady Európy

Anglické vydanie:

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice

ISBN 978-92-871-7274-7

Kopírovanie textov v tejto publikácii je povolené za predpokladu uvedenia úplného názvu a zdroja, t. j. Rady Európy. Ak sa majú texty použiť na komerčné účely alebo preložiť do jedného z neoficiálnych jazykov Rady Európy, obráťte sa na publishing@coe.int.

Program Rady Európy „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“ bol vytvorený s cieľom zabezpečiť a podporovať ľudské práva detí a chrániť deti pred všetkými formami násilia.

www.coe.int/children

Návrh obálky a layout: Oddelenie pre vydávanie dokumentov a publikácií (SPDP),
Rada Európy
Ilustrácie: Eric Puybaret

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
France
<http://book.coe.int>
ISBN 978-92-871-7591-5

Publications Office of the European Union
2 rue Mercier
L-2985, Luxembourg
Luxembourg
<http://bookshop.europa.eu>
ISBN 978-92-79-27705-4
DS-31-12-365-SK-N

© Council of Europe / European Union, 2013

Obsah

Predhovor	7
------------------	---

Prvá časť – Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí	11
---	----

Preambula	13
------------------	----

I. Rozsah pôsobnosti a účel	16
------------------------------------	----

II. Vymedzenie pojmov	16
------------------------------	----

III. Základné zásady	17
-----------------------------	----

A. Účasť	17
-----------------	----

B. Záujem dieťaťa	17
--------------------------	----

C. Dôstojnosť	18
----------------------	----

D. Ochrana pred diskrimináciou	18
---------------------------------------	----

E. Právny štát	19
-----------------------	----

IV. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí pred súdnym konaním, počas neho a po ňom	19
---	----

A. Všeobecné prvky súdnictva zohľadňujúceho potreby detí	19
---	----

1. Informácie a poradenstvo	19
-----------------------------	----

2. Ochrana súkromného a rodinného života	21
--	----

3. Bezpečnosť (osobitné preventívne opatrenia)	22
--	----

4. Odborná príprava odborníkov	22
--------------------------------	----

5. Multidisciplinárny prístup	22
-------------------------------	----

6. Pozbavenie slobody	23
-----------------------	----

B. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí pred súdnym konaním	24
---	----

C. Deti a polícia	24
--------------------------	----

D. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí počas súdneho konania	25
---	----

1. Prístup k súdu a súdnemu konaniu	25
-------------------------------------	----

2. Právne poradenstvo a zastupovanie	26
--------------------------------------	----

3. Právo na vypočutie a vyjadrenie svojho názoru	27
4. Predchádzanie neprimeranému odkladu	27
5. Organizácia konania, prostredie zohľadňujúce potreby detí a jazyk zrozumiteľný deťom	28
6. Dôkazy/výpovede poskytnuté deťmi	29
<i>E. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí po súdnom konaní</i>	30
V. Podpora ďalších opatrení zohľadňujúcich potreby detí	31
VI. Monitorovanie a hodnotenie	33
Druhá časť –	
Dôvodová správa	35
Všeobecné poznámky	37
Prečo nový nástroj?	37
Súvislosti	38
Pracovná metóda	38
Proces vypracovania návrhu	39
Konzultácie so zainteresovanými stranami	39
Konzultácie s deťmi a mladými ľuďmi	40
Štruktúra a obsah	41
Úvod	43
Dôvodová správa	47
Preambula	47
I. Rozsah pôsobnosti a účel	47
II. Vymedzenie pojmov	47
III. Základné zásady	48
A. Účasť	48
B. Záujem dieťaťa	51
C. Dôstojnosť	53
D. Ochrana pred diskrimináciou	53
E. Právny štát	54

IV. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí pred súdnym konaním, počas neho a po ňom	55
A. Všeobecné prvky súdnictva zohľadňujúceho potreby detí	55
1. Informácie a poradenstvo	55
2. Ochrana súkromného a rodinného života	58
3. Bezpečnosť (osobitné preventívne opatrenia)	61
4. Odborná príprava odborníkov	62
5. Multidisciplinárny prístup	63
6. Pozbavenie slobody	63
B. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí pred súdnym konaním	65
C. Deti a polícia	68
D. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí počas súdneho konania	69
1. Prístup k súdu a súdnemu konaniu	70
2. Právne poradenstvo a zastupovanie	73
3. Právo na vypočutie a vyjadrenie svojho názoru	74
4. Predchádzanie neprimeranému odkladu	78
5. Organizácia konania, prostredie zohľadňujúce potreby detí a jazyk zrozumiteľný deťom	79
6. Dôkazy/výpovede poskytnuté deťmi	82
E. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí po súdnom konaní	85
V. Podpora ďalších opatrení zohľadňujúcich potreby detí	87
VI. Monitorovanie a hodnotenie	89

Predhovor

*Nekráčaj predou mnou, možno ťa nedokážem nasledovať.
Nekráčaj za mnou, možno ťa nedokážem viesť.
Kráčaj vedľa mňa a buď mojim priateľom.*

Výrok Alberta Camusa

Rozvod, adopcia, migrácia, násilie. Je pravdepodobné, že každé dieťa sa v súčasnosti nejakým spôsobom dostane do kontaktu s justičným systémom. Pre mnohé deti je to veľmi nepríjemný zážitok, hoci by to mohlo a malo byť inak, keby sa mohli zrušiť mnohé prekážky a zdroje zbytočnej úzkosti. Hoci na medzinárodnej a európskej úrovni boli úspešne stanovené hlavné zásady, nemožno povedať, že súdnictvo vždy zohľadňuje potreby detí a mladých ľudí. V priamej reakcii na rozsiahlu konzultáciu, ktorú podnietila Rada Európy, deti a mladí ľudia v skutočnosti uvádzali všeobecnú nedôveru v tento systém a upozornili na mnoho nedostatkov, napríklad zastrašujúce prostredie, nedostatok informácií a vysvetlení primeraných veku, obmedzený prístup k rodine, ako aj súdne konania, ktoré sú buď príliš dlhé alebo naopak príliš rýchle.

Rada Európy prijala usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí s osobitným cieľom zabezpečiť, aby justičný systém bol vždy priateľom detí bez ohľadu na to, kto sú alebo čo urobili. Ak priateľom je ten, kto s vami dobre zaobchádza, kto vám dôveruje a ktorému môžete dôverovať aj vy, kto počúva, čo hovoríte, a ktorého počúvate aj vy, kto vám rozumie a ktorému rozumiete aj vy a rovnako skutočnosť, že ozajstný priateľ má takisto odvahu povedať vám, že sa mýlite a stojí pri vás, aby vám pomohol nájsť riešenie, tak potom justičný systém zohľadňujúci potreby detí by sa mal snažiť kopírovať tieto ideály.

Justičný systém zohľadňujúci potreby detí nesmie „kráčať“ pred deťmi ani ich nechávať za sebou

Zaobchádza s deťmi dôstojne, s rešpektom, starostlivo a slušne. Je prístupný, zrozumiteľný a spoľahlivý. Počúva deti, berie ich názory vážne a zabezpečuje, aby boli chránené aj záujmy tých, ktorí sa nevedia vyjadriť (napríklad bábätká). Prispôsobuje svoje tempo deťom: nie je rýchly ani zdĺhavý, ale primerane rýchly. Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí majú toto všetko zabezpečiť, zaručiť, aby všetky deti mali primeraný prístup k justícii a aby sa s nimi v rámci súdneho konania zaobchádzalo úctivo a citlivo.

Láskavosť a priateľskosť voči deťom pomáhajú pri ich ochrane

Opakované výsluchy, zastrašujúce prostredie a postupy, diskriminácia – veľké množstvo takýchto praktík zintenzívňuje bolesť a traumy detí, ktoré už aj tak môžu pociťovať veľkú úzkosť a potrebu ochrany. Justičný systém zohľadňujúci potreby detí prináša úľavu a nápravu; nevyvoláva ďalšiu bolesť a utrpenie; neporušuje práva detí. Predovšetkým deti vo veku 0 až 17 rokov – či už sú stranou súdneho konania, obeťou, svedkom alebo páchatelom – by mali mať prospech z prístupu založenom na zásade „deti na prvom mieste“. Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí boli vypracované s cieľom chrániť deti a mladých ľudí pred druhotnou viktimizáciou zo strany justičného systému, najmä prostredníctvom podpory holistického prístupu k dieťaťu na základe dohodnutých multidisciplinárnych spôsobov práce.

Ak justičný systém zohľadňujúci potreby detí „nekráča“ pred deťmi, „nekráča“ ani za nimi

Európa bola svedkom tragických justičných omylov, v ktorých nebol názorom detí pripisovaný primeraný význam na úkor práv druhých strán alebo na úkor záujmu samotných detí. V takýchto prípadoch sa lepšie stalo nepriateľom dobrého. Ako vyhlasujú deti a mladí ľudia, súdnictvo zohľadňujúce potreby detí nemá byť k deťom príliš priateľské ani ich nadmerne chrániť. Nemá ani zaťažovať deti tým, aby prijímali rozhodnutia namiesto dospelých. Systém zohľadňujúci potreby detí chráni mladých pred utrpením, zabezpečuje, aby mali priestor a právo rozhodovať, primerane zvažuje a vysvetľuje ich slová bez ohrozenia spoľahlivosti súdnictva alebo záujmu dieťaťa. Citlivo reaguje na vek, je prispôsobený potrebám detí a zaručuje

individualizovaný prístup bez stigmatizácie alebo onálepkovania detí. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí podporuje zodpovedný systém pevne zakotvený v profesionalizme, ktorý zabezpečuje riadny výkon spravodlivosti, a tým podnecuje dôveru medzi všetkými stranami a subjektmi, ktoré sú účastníkmi konania.

Justičný systém zohľadňujúci potreby detí je na strane detí tým, že ponúka pomoc, ktorú poskytujú kvalifikovaní odborníci

V justičných systémoch v celej Európe pôsobí veľa kvalifikovaných a starostlivých tvorcov politiky a právnych odborníkov – sudcovia, orgány presadzovania práva, sociálni a zdravotnícki pracovníci, advokáti detských práv, rodičia a poskytovatelia starostlivosti – ktorí sú horliví prijímať a vymieňať si rady s cieľom posilniť svoju každodennú prax v záujme detí. Keďže pri zabezpečovaní práv detí stoja na prvom mieste a môžu v každodennom živote detí prispieť k skutočnej zmene, táto publikácia obsahuje – okrem hlavného textu usmernení – dôvodovú správu obsahujúcu ukážky judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a konkrétne príklady osvedčených postupov, z ktorých vychádzajú odborníci pracujúci s deťmi v oblasti súdnictva a ktoré sú pre nich určené.

Prijatie usmernení o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí je významným krokom vpred. Táto úloha však bude úplne splnená až vtedy, keď svedkami zmeny budeme aj v praxi. Aby sa dosiahol tento cieľ, je najdôležitejšie, aby tieto usmernenia boli podporované, šírené a monitorované a aby podporovali tvorbu politiky na vnútroštátnej úrovni. Do vykonávania prvých opatrení na podporu usmernení sa už zapojili kľúčoví partneri, napríklad Európska únia a UNICEF, ako aj niekoľko vnútroštátnych subjektov a občianska spoločnosť, ktorí zintenzívňujú zvyšovanie informovanosti o usmerneniach medzi hlavnými zainteresovanými stranami.

Dúfam, že táto publikácia podporí a uľahčí úlohu čo najširšieho okruhu odborníkov a tvorcov politiky na vnútroštátnej a miestnej úrovni, ktorí nesú zodpovednosť za premenu justičného systému na systém, ktorý vo väčšej miere bude zohľadňovať potreby detí.

Justičný systém by mal byť priateľom detí. Nemal by kráčať pred nimi, keďže ho možno nedokážu nasledovať. Nemal by kráčať za deťmi, keďže by nemali byť zaťažované zodpovednosťou za vedenie. Mal by iba kráčať vedľa nich a byť ich priateľom.

Štyridsaťsedem členských štátov Rady Európy prijatím usmernení o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí prisľúbili všetkým deťom spravodlivosť a priateľstvo. Teraz je čas vynaložiť maximálne úsilie na splnenie tohto sľubu.

Maud de Boer Buquicchio
zástupca generálneho tajomníka
Rady Európy

Prvá časť

Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí

Usmernenia

*(Prijaté Výborom ministrov 17. novembra 2010 na 1098.
zasadnutí zástupcov ministrov)*

Preambula

Výbor ministrov,

berúc do úvahy, že cieľom Rady Európy je dosiahnuť väčšiu jednotnosť medzi členskými štátmi, najmä prostredníctvom podpory prijatia spoločných pravidiel v právnych veciach,

berúc do úvahy nutnosť zabezpečenia účinného vykonávania existujúcich záväzných všeobecných a európskych noriem chrániacich a podporujúcich práva detí, najmä vrátane týchto dokumentov:

- Dohovor Organizácie Spojených národov o právnom postavení utečencov z roku 1951,
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach z roku 1966,
- Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach z roku 1966,
- Dohovor Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa z roku 1989,
- Dohovor Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím z roku 2006,
- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (1950, ETS č. 5) (ďalej len „ECHR“),
- Európsky dohovor o výkone práv detí (1996, ETS č. 160),
- revidovaná Európska sociálna charta (1996, ETS č. 163),
- Dohovor Rady Európy o styku s deťmi (2003, ETS č. 192),
- Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (2007, CETS č. 201),
- Európsky dohovor o osvojení detí (revidovaný) (2008, CETS č. 202),

berúc do úvahy, že ako je zaručené na základe ECHR a v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, právo akejkoľvek osoby na prístup k justícii a spravodlivému súdnemu konaniu – vo všetkých jeho zložkách (najmä vrátane práva byť informovaný, práva na vypočutie, práva na obhajobu a práva byť zastupovaný) – je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti a vzťahuje sa rovnako na deti, pričom je však potrebné zohľadniť ich schopnosť sformulovať svoje vlastné názory,

odvolávajú sa na príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, rozhodnutia, správy alebo ďalšie dokumenty ďalších inštitúcií a orgánov Rady Európy, vrátane odporúčaní Európskeho výboru pre predchádzanie mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT), ako aj vyhlásenia a stanoviská komisára Rady Európy pre ľudské práva a rôzne odporúčania Parlamentného zhromaždenia Rady Európy,

berúc na vedomie rôzne odporúčania Výboru ministrov určené členským štátom v oblasti práv detí, vrátane odporúčania Rec(2003)5 o opatreniach spočívajúcich v zadržaní žiadateľov o azyl, odporúčania Rec(2003)20 týkajúceho sa nových spôsobov riešenia kriminality mladistvých a úlohy súdnictva v týchto veciach, odporúčania Rec(2005)5 o právach detí žijúcich v pobytových zariadeniach pre deti, odporúčania Rec(2006)2 o európskych väzenských pravidlách, odporúčania CM/Rec(2008)11 o európskych pravidlách pre mladistvých páchatelov, na ktorých sa vzťahujú sankcie alebo opatrenia, a odporúčania CM/Rec(2009)10 o politických usmerneniach o integrovaných vnútroštátnych stratégiách na ochranu detí pred násilím,

pripomínajúc uznesenie č. 2 o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí, ktoré bolo prijaté na 28. konferencii európskych ministrov spravodlivosti (Lanzarote, október 2007),

berúc do úvahy význam ochrany práv detí prostredníctvom nástrojov OSN, medzi ktoré patria:

- minimálne štandardné pravidlá OSN týkajúce sa výkonu súdnictva za účasti mladistvých („pekinské pravidlá“, 1985),
- pravidlá OSN na ochranu mladistvých zbavených slobody („havanské pravidlá“, 1990),
- usmernenia OSN na predchádzanie kriminalite mládeže („rijádske usmernenia“, 1990),
- usmernenia OSN o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov (ECOSOC Res 2005/20, 2005),

- usmerňujúci pokyn generálneho tajomníka OSN: Prístup OSN k spravodlivosti pre deti (2008),
- usmernenia OSN týkajúce sa primeraného používania a podmienok alternatívnej starostlivosti pre deti (2009),
- zásady týkajúce sa postavenia a fungovania vnútroštátnych inštitúcií na ochranu a podporu ľudských práv („parížske zásady“),

pripomínajúc potrebu zaručiť účinné vykonávanie existujúcich záväzných noriem týkajúcich sa práv detí bez toho, aby sa členským štátom bránilo v zavedení alebo uplatňovaní vyšších noriem alebo výhodnejších opatrení,

odvolávajú sa na program Rady Európy „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“,

uznávajú pokrok dosiahnutý v členských štátoch v oblasti implementácie súdnictva zohľadňujúceho potreby detí,

berúc však do úvahy existujúce prekážky pre deti v rámci justičného systému, medzi ktoré patrí okrem iného neexistujúce, čiastočné alebo podmienené právo na prístup k justícii, rôznorodosť a zložitnosť súdnych konaní, možnú diskrimináciu z rôznych dôvodov,

pripomínajúc potrebu predchádzať novej druhotnej viktimizácii detí súdnym systémom v konaniach, ktorých sú účastníkmi alebo ktoré majú na nich vplyv,

vyzývajú členské štáty, aby preskúmali existujúce medzery a problémy a určili oblasti, v ktorých by mohli byť zavedené zásady a postupy súdnictva zohľadňujúceho potreby detí,

uznávajú názory a stanoviská detí z členských štátov Rady Európy, ktoré sa zapojili do konzultácie,

berúc do úvahy, že cieľom usmernení je prispieť k určeniu praktických opatrení, ktoré majú odstrániť existujúce nedostatky v oblasti práva a v praxi,

prijíma tieto usmernenia, ktoré majú členským štátom slúžiť ako praktický nástroj na prispôbenie svojich súdnych a mimosúdnych systémov osobitným právam, záujmom a potrebám detí, a vyzýva členské štáty, aby zabezpečili rozsiahle šírenie medzi všetkými orgánmi zodpovednými za práva detí v súdnictve alebo inak zapojenými do tejto oblasti.

I. Rozsah pôsobnosti a účel

1. Usmernenia sa zaoberajú otázkou miesta a úlohy, názormi, právami a potrebami dieťaťa v súdnych konaniach, ako aj v alternatívach k takýmto konaniam.
2. Usmernenia by sa mali vzťahovať na všetky spôsoby, akými by sa deti mohli z akéhokoľvek dôvodu a v akomkoľvek postavení dostať do kontaktu so všetkými príslušnými orgánmi a službami zapojenými do vykonávania trestného, občianskeho alebo správneho práva.
3. Cieľom usmernení je zabezpečiť, aby v prípade akýchkoľvek takýchto konaní boli všetky práva detí – právo na informácie, zastupovanie, účasť a ochranu – plne rešpektované s primeraným zohľadnením úrovne zrelosti a chápania dieťaťa a okolností prípadu. Rešpektovanie práv detí by nemalo ohroziť práva ostatných dotknutých strán.

II. Vymedzenie pojmov

Na účely týchto usmernení o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí (ďalej len „usmernenia“):

- a. „dieťa“ označuje osobu mladšiu ako 18 rokov;
- b. „rodič“ označuje osobu (osoby) s rodičovskou zodpovednosťou podľa vnútroštátneho práva. V prípade, že rodičia nie sú prítomní alebo už nemajú rodičovskú zodpovednosť, rodičom môže byť poručník alebo určený zákonný zástupca;
- c. „súdnicstvo zohľadňujúce potreby detí“ sa vzťahuje na súdne systémy, ktoré zaručujú dodržiavanie a účinné vykonávanie všetkých práv detí na najvyššej dosiahnuteľnej úrovni, majú na pamäti zásady uvedené ďalej v texte a pri primeranom zohľadnení úrovne zrelosti a chápania dieťaťa a okolností prípadu. Je to najmä súdnictvo, ktoré je dostupné, ktoré zohľadňuje vek dieťaťa, ktoré pracuje rýchlo a dôsledne, ktoré je prispôsobené potrebám a právam detí a zamerané na tieto potreby a práva, pri rešpektovaní práv dieťaťa, vrátane práva na riadne súdne konanie, na účasť na konaní a porozumenie konaniu, na rešpektovanie súkromného a rodinného života a integrity a dôstojnosť.

III. Základné zásady

1. Usmernenia sú založené na existujúcich zásadách zakotvených v nástrojoch uvedených v preambule a judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva.
2. Tieto zásady sú ďalej rozvinuté v nasledujúcich oddieloch a mali by sa vzťahovať na všetky kapitoly týchto usmernení.

A. Účasť

1. Právo všetkých detí byť informované o svojich právach, právo na to, aby im boli poskytnuté primerané spôsoby prístupu k justícii a aby sa s nimi diskutovalo a aby boli vypočuté v konaniach, ktorých sú účastníkmi alebo ktoré majú na nich vplyv, treba rešpektovať. K tomu patrí venovanie patričnej pozornosti názorom detí, pričom je potrebné zohľadniť ich zrelosť a akékoľvek prípadné komunikačné ťažkosti, aby sa táto účasť stala zmysluplnou.
2. Deti by mali byť považované za plnoprávných držiteľov práv a v tomto duchu by sa s nimi malo zaobchádzať a mali by mať právo na výkon všetkých svojich práv spôsobom, v ktorom je zohľadnená ich schopnosť sformulovať svoje vlastné názory, ako aj okolnosti prípadu.

B. Záujem dieťaťa

1. Členské štáty by mali zaručiť účinné vykonávanie práva detí a postarať sa o to, aby ich záujem bol na prvom mieste pri úvahách o všetkých záležitostiach, ktorých sú účastníkmi alebo ktoré majú na nich vplyv.
2. Pri posudzovaní záujmu príslušných alebo dotknutých detí:
 - a. by mali byť dôkladne posúdené ich názory a stanoviská;
 - b. by mali byť vždy rešpektované všetky ďalšie práva dieťaťa, napríklad právo na dôstojnosť, slobodu a rovnaké zaobchádzanie;
 - c. by všetky príslušné orgány mali prijať komplexný prístup, aby boli primerane zohľadnené všetky príslušné záujmy, vrátane fyzickej a psychickej pohody a právnych, sociálnych a ekonomických záujmov dieťaťa.

3. Záujem všetkých detí zapojených do toho istého konania alebo prípadu by mal byť samostatne posudzovaný a vyvážený, aby sa zosúlادili možné protichodné záujmy dieťaťa.
4. Hoci súdne orgány majú najvyššiu právomoc a zodpovednosť za prijatie konečných rozhodnutí, členské štáty by mali v prípade potreby vynaložiť spoločné úsilie na stanovenie multidisciplinárnych prístupov s cieľom posúdiť záujem detí v konaniach, ktorých sú účastníkmi.

C. Dôstojnosť

1. S deťmi by sa malo zaobchádzať starostlivo, citlivo, spravodlivo a s rešpektom počas akéhokoľvek konania alebo prípadu, pričom je potrebné venovať osobitnú pozornosť ich osobnej situácii, blahu a špeciálnym potrebám a plne rešpektovať ich fyzickú a psychologickú integritu. Takýmto spôsobom by sa malo s nimi zaobchádzať bez ohľadu na to, ako sa dostali do kontaktu so súdnym alebo mimosúdnym konaním alebo ďalšími zásahmi bez ohľadu na ich právne postavenie a funkciu v akomkoľvek konaní alebo prípade.
2. Deti by nemali byť podrobované mučeniu alebo neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.

D. Ochrana pred diskrimináciou

1. Práva detí by mali byť zabezpečené bez akejkoľvek diskriminácie na základe pohlavia, rasy, farby pleti alebo etnického pôvodu, veku, jazyka, náboženstva, politického alebo iného názoru, národnostného alebo sociálneho pôvodu, sociálno-ekonomických pomerov, postavenia ich rodičov, spojenia s národnostnou menšinou, majetku, narodenia, sexuálnej orientácie, rodovej identity alebo iného postavenia.
2. Osobitnú ochranu a pomoc treba prípadne poskytnúť zraniteľnejším deťom, napríklad deťom migrantov, detským utečencom a žiadateľom o azyl, deťom bez sprievodu, deťom so zdravotným postihnutím, deťom bez domova a na ulici, rómskym deťom a deťom v pobytových zariadeniach.

E. Právny štát

1. Zásada právneho štátu by sa v plnej miere mala rovnako vzťahovať na deti ako na dospelých.
2. Prvky riadneho súdneho konania, napríklad zásada zákonnosti a zásada primeranosti, prezumpcia neviny, právo na spravodlivé súdne konanie, právo na právne poradenstvo, právo na prístup k súdom a právo na odvolanie, by mali byť rovnako zaručené pre deti ako pre dospelých a nemali by sa minimalizovať ani odopierať na základe zámienky záujmu dieťaťa. To platí pre všetky súdne a mimosúdne správne konania.
3. Deti by mali mať právo na prístup k primeraným nezávislým a účinným mechanizmom podávania sťažností.

IV. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí pred súdnym konaním, počas neho a po ňom

A. Všeobecné prvky súdnictva zohľadňujúceho potreby detí

1. Informácie a poradenstvo

1. Deti a ich rodičia by mali od svojho prvého kontaktu so súdnym systémom alebo ďalšími príslušnými orgánmi (napríklad políciou, prisťahovaleckými, vzdelávacími, sociálnymi alebo zdravotnými službami) a počas celého tohto procesu byť rýchlo a primerane informovaní okrem iného o:
 - a. svojich právach, najmä o osobitných právach, ktoré majú deti, pokiaľ ide o súdne alebo mimosúdne konania, ktorých sú alebo by mohli byť účastníkmi, ako aj o nástrojoch dostupných na nápravu možných porušení ich práv, vrátane možnosti uchýliť sa buď k súdnemu alebo mimosúdnemu konaniu alebo iným zásahom. Môžu to byť informácie o pravdepodobnom trvaní konania, možnom prístupe k odvolaniu a nezávislým mechanizmom podávania sťažností;

- b.** príslušnom systéme a postupoch pri zohľadnení osobitného postavenia, ktoré bude dieťa mať, a úlohy, ktorú v ňom môže zohrávať, a rôznych procesných krokov;
 - c.** existujúcich podporných mechanizmov pre dieťa, ak sa zúčastňuje na súdnom alebo mimosúdnom konaní;
 - d.** primeranosti a možných dôsledkoch daného súdneho alebo mimosúdneho konania;
 - e.** v prípade potreby o poplatkoch alebo následných opatreniach vzhľadom na ich sťažnosť;
 - f.** čase a mieste súdneho konania a ďalších príslušných udalostiach, akými sú vypočúvania, ak je dieťa osobne dotknuté;
 - g.** všeobecnom pokroku a výsledku konania alebo zásahu;
 - h.** dostupnosti ochranných opatrení;
 - i.** existujúcich mechanizmov na preskúmanie rozhodnutí ovplyvňujúcich dieťa;
 - j.** existujúcich možnostiach získať odškodnenie od páchatela alebo od štátu prostredníctvom súdneho konania, alternatívneho občianskeho súdneho konania alebo iných konaní;
 - k.** dostupnosti služieb (zdravotných, psychologických, sociálnych, tlmočnických a prekladateľských a ďalších služieb) alebo organizáciách, ktoré môžu poskytnúť podporu, ako aj o možnostiach prístupu k takýmto službám spolu s mimoriadnou finančnou podporou, ak je to možné;
 - l.** akýchkoľvek dostupných osobitných mechanizmov na účely najvyššej novej ochrany ich záujmu, ak majú bydlisko v inom štáte.
- 2.** Je potrebné, aby informácie a poradenstvo boli poskytované deťom spôsobom, ktorý je prispôsobený ich veku a zrelosti, v jazyku, ktorému môžu rozumieť a ktorý zohľadňuje rodový a kultúrny aspekt.
 - 3.** Dieťa aj rodičia alebo zákonní zástupcovia by mali spravidla dostávať informácie priamo. Poskytovanie informácií rodičom by nemalo byť alternatívou k oznamovaniu informácií dieťaťu.

- 4.** Mali by byť sprístupnené a vo veľkej miere šírené materiály zohľadňujúce potreby detí obsahujúce príslušné právne informácie a je potrebné zriadiť osobitné informačné služby pre deti, medzi ktoré patria špecializované webové stránky a linky pomoci.
- 5.** Informácie o akýchkoľvek obvineniach proti dieťaťu musia byť poskytnuté rýchlo a priamo po vznesení obvinení. Tieto informácie by mali byť poskytnuté dieťaťu aj rodičom spôsobom, aby porozumeli konkrétnemu obvineniu, ako aj možným dôsledkom.

2. Ochrana súkromného a rodinného života

- 6.** Súkromie a osobné údaje detí, ktoré sú alebo sa stali účastníkmi súdneho alebo mimosúdneho konania a ďalších zásahov, by mali byť chránené v súlade s vnútroštátnym právom. To spravidla znamená, že nesmú byť sprístupnené alebo uverejnené žiadne informácie ani osobné údaje, najmä v médiách, ktoré by mohli odhaliť alebo nepriamo umožniť prezradenie totožnosti dieťaťa, vrátane vyobrazenia, podrobných opisov dieťaťa alebo rodiny, mien alebo adries dieťaťa, audio- a videozáznamov atď.
- 7.** Členské štáty by mali zabrániť porušovaniu práv na súkromie (ako je uvedené v predchádzajúcom usmernení 6) zo strany médií prostredníctvom legislatívnych opatrení alebo monitorovania samoregulácie médiami.
- 8.** Členské štáty by mali stanoviť obmedzený prístup ku všetkým záznamom alebo dokumentom obsahujúcim osobné a citlivé údaje detí, najmä v konaniach, ktorých sú účastníkmi. Ak je prenos osobných a citlivých údajov nevyhnutný, členské štáty by mali regulovať tento prenos v súlade s príslušnými právnymi predpismi o ochrane údajov pri zohľadnení záujmu dieťaťa.
- 9.** Keď sú deti vypočúvané alebo poskytujú dôkazy v rámci súdnych alebo mimosúdnych konaní alebo prípadne iných zásahoch, malo by to prednostne diať s vylúčením verejnosti. V takom prípade by mali byť spravidla prítomné iba osoby, ktoré sú priamymi účastníkmi konania, za predpokladu, že nebránia deťom v poskytnutí dôkazov.

- 10.** Odborníci pracujúci s deťmi a pre deti by mali dodržiavať prísne pravidlá dôvernosti s výnimkou prípadov, kedy existuje riziko, že dieťaťu bude spôsobená ujma.

3. Bezpečnosť (osobitné preventívne opatrenia)

- 11.** Vo všetkých súdnych a mimosúdnych konaniach alebo iných zásahoch by deti mali byť chránené pred ujmom, vrátane zastrasovania, odvetných opatrení a druhotnej viktimizácie.
- 12.** Odborníci pracujúci s deťmi a pre deti by v prípade potreby mali podliehať pravidelnému preskúmaniu podľa vnútroštátnych právnych predpisov a bez toho, aby bola dotknutá nezávislosť súdnictva s cieľom zaistiť, že sú vhodní na prácu s deťmi.
- 13.** V prípade, keď údajným páchatelom je rodič, rodinný príslušník alebo priamy poskytovateľ starostlivosti, by sa mali na deti vzťahovať špeciálne preventívne opatrenia.

4. Odborná príprava odborníkov

- 14.** Všetci odborníci pracujúci s deťmi a pre deti by mali absolvovať interdisciplinárnu odbornú prípravu zameranú na práva a potreby detí rôznych vekových skupín a na konania, ktoré sú prispôbené ich potrebám.
- 15.** Odborníci, ktorí majú priamy kontakt s deťmi, by mali byť vyškolení aj v oblasti komunikácie s deťmi všetkých vekových kategórií a štádií vývoja a s deťmi, ktoré sú osobitne zraniteľné.

5. Multidisciplinárny prístup

- 16.** Pri úplnom rešpektovaní práva dieťaťa na súkromný a rodinný život je potrebné podporovať úzku spoluprácu medzi rôznymi odborníkmi s cieľom dospieť k úplnému pochopeniu dieťaťa a posúdiť jeho právnu, psychickú, sociálnu, emočnú, fyzickú a kognitívnu situáciu.
- 17.** Je potrebné stanoviť spoločný rámec posudzovania pre odborníkov pracujúcich s deťmi alebo pre deti (ako sú právnici, psychológovia, lekári, polícia, imigrační úradníci, sociálni pracovníci a mediátori) v konaniach alebo zásahoch, do ktorých sú zapojené deti alebo ktoré

majú na nich vplyv, s cieľom poskytnúť akúkoľvek potrebnú podporu tým, ktorí prijímajú rozhodnutia a umožniť im, aby najlepšie slúžili záujmom detí v danom prípade.

- 18.** Pri uplatňovaní multidisciplinárneho prístupu je potrebné dodržiavať profesijné pravidlá o dôvernosti.

6. Pozbavenie slobody

- 19.** Akákoľvek forma pozbavenia detí slobody by mala byť krajnou možnosťou, ktorá by mala trvať čo najkratšie.
- 20.** V prípade, že bolo nariadené pozbavenie slobody, by deti mali byť spravidlá držané oddelene od dospelých. V prípade, že sú deti zadržávané s dospelými, malo by to byť z výnimočných dôvodov a výlučne na základe záujmu dieťaťa. Za každých okolností by deti mali byť zadržávané v priestoroch prispôbených ich potrebám.
- 21.** Vzhľadom na zraniteľnosť detí zbavených slobody, význam rodinných vzťahov a podporu opätovného začlenenia do spoločnosti by príslušné orgány mali zabezpečiť dodržiavanie a aktívnu podporu plnenia práv dieťaťa, ako je uvedené vo všeobecných a európskych nástrojoch. Okrem ďalších práv by deti mali mať najmä právo na:
- a.** zachovanie pravidelného a zmysluplného kontaktu s rodičmi, rodinou a priateľmi prostredníctvom návštev a korešpondencie, s výnimkou, keď sa obmedzenia vyžadujú v záujme spravodlivosti a dieťaťa. Obmedzenia tohto práva by nemali byť nikdy použité ako trest;
 - b.** získanie primeraného vzdelania, odborného usmernenia a odbornej prípravy, lekárskej starostlivosti a využívanie slobody myslenia, svedomia a náboženského myslenia a prístup k voľnočasovým aktivitám, vrátane telesnej výchovy a športu;
 - c.** prístupové programy, ktoré vopred pripravujú deti na ich návrat do ich komunít, pričom plná pozornosť sa venuje ich emočným a fyzickým potrebám, ich rodinným vzťahom, bývaniu, možnostiam vzdelávania a zamestnania a sociálno-ekonomickému postaveniu.

- 22.** Zbavenie slobody maloletých bez sprievodu vrátane tých, ktorí žiadajú o azyl, a odlúčených detí by nemalo byť nikdy motivované iba z dôvodu a na základe toho, že dieťa nemá povolenie na pobyt.

B. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí pred súdnym konaním

- 23.** Minimálny vek trestnej zodpovednosti by nemal byť príliš nízky a mal by byť stanovený zákonom.
- 24.** Alternatívy k súdnemu konaniu, medzi ktoré patrí mediácia, nápravné programy (namiesto súdnych mechanizmov) a alternatívne riešenie sporov, by mali byť podporované vždy, keď môžu najlepšie poslúžiť záujmu dieťaťa. Predbežné používanie takýchto alternatív by nemalo byť používané ako prekážka brániaca prístupu dieťaťa k justícii.
- 25.** Deti by mali byť dôkladne informované a malo by sa s nimi hovoriť o možnosti využiť buď súdne konanie alebo mimosúdne alternatívy. Tieto informácie by mali obsahovať aj vysvetlenie prípadných dôsledkov každej z možností. Na základe primeraných právnych aj iných informácií by dieťa malo mať možnosť využiť buď súdne konanie alebo alternatívy k takémuto konaniu vždy, ak existujú. Deti by mali mať možnosť získať právne poradenstvo a ďalšiu pomoc pri určovaní primeranosti a vhodnosti navrhovaných alternatív. Pri tomto rozhodovaní by mali byť zohľadnené názory dieťaťa.
- 26.** Alternatívy k súdnemu konaniu by mali zaručiť rovnakú úroveň právnych záruk. Rešpektovanie práv detí tak, ako je opísané v týchto usmerneniach a vo všetkých príslušných právnych nástrojoch týkajúcich sa práv dieťaťa, by malo byť v súdnom aj mimosúdnom konaní zaručené v rovnakom rozsahu.

C. Deti a polícia

- 27.** Polícia by mala rešpektovať osobné práva a dôstojnosť všetkých detí a zohľadňovať ich zraniteľnosť, t. j. zohľadňovať ich vek a zrelosť a akékoľvek osobitné potreby detí, ktoré môžu trpieť fyzickou alebo duševnou poruchou alebo mať komunikačné ťažkosti.

- 28.** Vždy, keď je dieťa zadržané políciou, malo by byť informované spôsobom a v jazyku, ktoré sú primerané jeho veku a úrovni chápania dôvodu, z ktorého bolo vzaté do väzby. Deťom by mal byť poskytnutý prístup k advokátovi a mali by mať možnosť spojiť sa so svojimi rodičmi alebo osobou, ktorej dôverujú.
- 29.** S výnimkou mimoriadnych okolností by rodičia mali byť informovaní o prítomnosti dieťaťa na policajnej stanici, mali by im byť poskytnuté podrobné informácie o dôvode, prečo bolo dieťa vzaté do väzby, a mali by byť požiadaní, aby sa dostavili na policajnú stanicu.
- 30.** Dieťa, ktoré bolo vzaté do väzby, by nemalo byť vypočúvané v súvislosti s trestným činom ani požiadané, aby poskytlo alebo podpísalo výpoveď týkajúcu sa takéhoto činu bez prítomnosti advokáta alebo jedného z rodičov dieťaťa, alebo ak rodič nie je k dispozícii, bez prítomnosti inej osoby, ktorej dieťa dôveruje. Ak rodič alebo táto osoba sú podozriví z toho, že sa podieľali na trestnej činnosti alebo inak bránili výkonu spravodlivosti, môže im byť prístup zamietnutý.
- 31.** Polícia by mala zabezpečiť, aby žiadne dieťa vo väzbe nebolo zadržiavané spolu s dospelými.
- 32.** Orgány by mali zabezpečiť, aby deti v policajnej väzbe boli zadržiavané v podmienkach, ktoré sú bezpečné a prispôsobené ich potrebám.
- 33.** V členských štátoch, v ktorých táto záležitosť patrí do ich právomoci, by prokurátori mali zabezpečiť, aby sa počas celého vyšetrovacieho procesu používali prístupy zohľadňujúce potreby detí.

D. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí počas súdneho konania

1. Prístup k súdu a súdnemu konaniu

- 34.** Deti ako držiteľia práv by mali mať možnosť využiť opravné prostriedky, aby mohli účinne uplatňovať svoje práva alebo reagovať na ich porušenie. Vnútroštátne právne predpisy by mali v prípade potreby podporovať možnosť prístupu k súdu v prípade detí, ktoré dostatočne chápu svoje práva, ako aj využívanie opravných prostriedkov na

ochranu týchto práv na základe primerane poskytnutého právneho poradenstva.

- 35. Je potrebné odstrániť akékoľvek prekážky brániace prístupu k súdu, napríklad trovy súdneho konania alebo chýbajúce právne poradenstvo.
- 36. V prípade určitých špecifických trestných činov spáchaných na deťoch alebo určitých aspektov občianskeho alebo rodinného práva by prístup k súdu mal byť v prípade potreby poskytnutý počas obdobia po dosiahnutí dospelosti dieťaťa. Členským štátom sa odporúča, aby preskúmali svoje premlčacie lehoty.

2. Právne poradenstvo a zastupovanie

- 37. V súdnom konaní, v ktorom existuje alebo by mohol existovať konflikt záujmov medzi dieťaťom a rodičmi alebo ďalšími príslušnými stranami, by deti mali mať právo na svoje vlastné právne poradenstvo a zastupovanie vo svojom mene.
- 38. Deti by mali mať prístup k bezplatnej právnej pomoci za rovnakých alebo miernejších podmienok ako dospelí.
- 39. Advokáti zastupujúci deti by mali byť vyškolení v oblasti práv detí a súvisiacich otázkach a mali by mať znalosti o tejto problematike, mali by sa nepretržite a dôkladne odborne vzdelávať a mali by byť schopní komunikovať s deťmi na ich úrovni chápania.
- 40. Deti by mali byť považované za plnoprávných klientov, ktorí majú svoje vlastné práva, a advokáti zastupujúci deti by mali predniesť názor dieťaťa.
- 41. Advokáti by mali poskytnúť dieťaťu všetky potrebné informácie a vysvetlenia týkajúce sa možných dôsledkov názorov a/alebo stanovísk dieťaťa.
- 42. V prípade, že záujmy rodičov a detí sú protichodné, príslušný orgán by mal vymenovať buď procesného opatrovníka alebo iného nezávislého zástupcu, ktorý bude zastupovať názory a záujmy dieťaťa.
- 43. Primerané zastupovanie a právo byť zastupovaný nezávisle od rodičov by mali byť zaručené, najmä v konaní, v ktorom sú údajnými páchatelmi rodičia, rodinní príslušníci alebo poskytovatelia starostlivosti.

3. Právo na vypočutie a vyjadrenie svojho názoru

- 44. Sudcovia by mali rešpektovať právo detí byť vypočuté vo všetkých záležitostiach, ktoré majú na nich vplyv, alebo prinajmenšom vtedy, keď sa predpokladá, že dostatočne chápu dané záležitosti. Prostriedky použité na tento účel by mali byť prispôsobené úrovni chápania dieťaťa a jeho schopnosti komunikovať a zohľadniť okolnosti prípadu. S deťmi by sa malo hovoriť o spôsobe, ktorým chcú byť vypočuté.
- 45. Primerane by sa mali zväziť názory a stanovisko dieťaťa v súlade s jeho vekom a zrelosťou.
- 46. Právo na vypočutie je právom dieťaťa, nie povinnosťou dieťaťa.
- 47. Samotný vek dieťaťa by nemal byť prekážkou brániacou vypočutiu dieťaťa. Vždy, keď dieťa preberie iniciatívu, aby bolo vypočuté v prípade, ktorý má naň vplyv, by sudca nemal, pokiaľ to nie je v záujme dieťaťa, odmietnuť vypočuť dieťa a mal by vypočuť jeho názory a stanovisko k záležitostiam, ktoré sa ho v danom prípade týkajú.
- 48. Deťom by mali byť poskytnuté všetky potrebné informácie o tom, ako účinne využiť právo na vypočutie. Je im však potrebné vysvetliť, že ich právo na vypočutie a právo na zohľadnenie ich názorov nemusí byť pre konečné rozhodnutie určujúce.
- 49. Rozsudky a súdne rozhodnutia, ktoré sa týkajú detí, by mali byť riadne zdôvodnené a vysvetlené v jazyku, ktorému deti rozumejú, najmä tie rozhodnutia, ktoré sa neriadili názormi a stanoviskami dieťaťa.

4. Predchádzanie neprimeranému odkladu

- 50. Vo všetkých konaniach týkajúcich sa detí by sa mala uplatňovať zásada naliehavosti, aby sa zabezpečila rýchla reakcia a aby sa ochránil záujem dieťaťa pri rešpektovaní zásady právneho štátu.
- 51. V prípadoch rodinného práva (napríklad rodičovstvo, opatrovníctvo, rodičovský únos) by súdy mali byť mimoriadne opatrné, aby predišli akémukoľvek riziku nepriaznivých dôsledkov na rodinné vzťahy.
- 52. Ak je to nevyhnutné, súdne orgány by mali zväziť možnosť prijímať prechodné rozhodnutia alebo monitorovať predbežné rozsudky počas určitého obdobia, aby ich mohli neskôr revidovať.

53. V súlade s právnymi predpismi by súdne orgány mali mať možnosť prijímať rozhodnutia, ktoré sú okamžite vykonateľné v prípadoch, keď by to bolo v záujme dieťaťa.

5. Organizácia konania, prostredie zohľadňujúce potreby detí a jazyk zrozumiteľný deťom

54. Vo všetkých konaniach by sa s deťmi malo zaobchádzať s prihliadnutím na ich vek, osobitné potreby, zrelosť a úroveň chápania, ako aj na akékoľvek komunikačné ťažkosti, ktoré môžu mať. Prípady zahŕňajúce deti by mali byť riešené v prostredí bez zastrasovania a prispôbenom potrebám detí.

55. Pred začatím konania by deti mali byť oboznámené s prostredím súdu alebo ďalšími zariadeniami a úlohami a totožnosťou zapojených úradníkov.

56. Mal by sa používať jazyk primeraný veku a úrovni chápania dieťaťa.

57. V prípade vyšetrovania alebo vypočúvania detí v súdnom a mimosúdnom konaní a počas ďalších zásahov by sudcovia a ďalší odborníci mali konať citlivo a s rešpektom.

58. Deťom by malo byť dovolené, aby ich sprevádzali ich rodičia alebo v prípade potreby dospelý podľa ich výberu, pokiaľ nebolo prijaté odôvodnené opačné rozhodnutie v súvislosti s touto osobou.

59. Metódy vypočúvania, napríklad video- či audiozáznamy alebo neverejné vypočúvanie pred súdnym konaním by mali byť používané a považované za prípustné dôkazy.

60. Deti by mali byť podľa možnosti chránené pred vyobrazeniami alebo informáciami, ktoré by mohli narušiť ich blaho. Pri rozhodovaní o tom, či predložiť dieťaťu pravdepodobne škodlivé vyobrazenia alebo informácie, by sa mal sudca poradiť s ďalšími odborníkmi, napríklad psychológmi a sociálnymi pracovníkmi.

61. Súdne zasadnutia, ktorých sa zúčastňujú deti, by mali byť prispôbené tempu a rozsahu pozornosti dieťaťa: mali by byť naplánované pravidelné prestávky a vypočúvanie by nemalo trvať príliš dlho. Aby sa uľahčila účasť detí pri súbežnom udržaní ich plnej kognitívnej schopnosti a podporila ich emočná stabilita, rušenie a rozptyľovanie počas súdnych zasadnutí by sa malo udržiavať na minimálnej úrovni.

62. Pokiaľ je to primerané a možné, vyšetrovacia miestnosť a čakáreň by mali byť pre deti upravené tak, aby predstavovali prostredie zohľadňujúce potreby detí.

63. Pokiaľ je to možné, mali by byť pre deti, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom, vytvorené špecializované súdy (alebo súdne komory), konania a inštitúcie. Mohlo by ísť o vytvorenie špecializovaných jednotiek v rámci polície, súdnej moci, súdneho systému a prokuratúry.

6. Dôkazy/výpovede poskytnuté deťmi

64. Vypočúvanie detí a získavanie výpovedí od detí by mali, pokiaľ je to možné, vykonávať vyškolení odborníci. Je potrebné vynaložiť maximálne úsilie, aby deti poskytovali dôkazy v čo najpríjemnejšom prostredí a za čo najvhodnejších podmienok s prihliadnutím na ich vek, zrelosť a úroveň chápania a akékoľvek prípadné komunikačné ťažkosti.

65. Je potrebné podporovať audiovizuálne výpovede detí, ktoré sa stali obeťami alebo svedkami trestných činov, pričom je nevyhnutné rešpektovať práva ďalších strán na spochybnenie obsahu takýchto výpovedí.

66. Ak je potrebný viac ako jeden výsluch, potom by ich mala radšej uskutočniť tá istá osoba, aby sa zabezpečil jednotný prístup v záujme dieťaťa.

67. Počet výsluchov by mal byť čo najviac obmedzený a ich dĺžka by mala byť prispôbená veku a rozsahu pozornosti dieťaťa.

68. Pokiaľ je to možné, je potrebné predísť priamemu kontaktu, konfrontácii alebo vzájomnému pôsobeniu detskej obete alebo svedka s údajnými páchateľmi, pokiaľ o to nepožiadala detská obeť.

69. Deti by mali mať možnosť poskytnúť dôkazy v trestných veciach bez prítomnosti údajného páchateľa.

70. Existencia menej prísnych pravidiel pre poskytovanie svedeckej výpovede, ako je absencia požiadavky na zloženie prísahy alebo vydanie ďalších podobných vyhlásení, alebo ďalšie procesné opatrenia zohľadňujúce potreby detí, by nemala sama o sebe znižovať hodnotu pripisovanú svedectvu alebo výpovedi dieťaťa.

- 71.** Zápisnice z výsluchu, ktoré zohľadňujú rôzne štádiá vývoja dieťaťa, by mali byť zostavené a vypracované tak, aby podporili platnosť dôkazov detí. Tieto zápisnice by mali zabrániť kladeniu sugestívnych otázok, a tým zvýšiť spoľahlivosť.
- 72.** Vzhľadom na záujem a blaho detí by mala existovať možnosť, aby sudca povolil dieťaťu nevypovedať.
- 73.** Výpovede a dôkazy, ktoré poskytlo dieťa, by nemali byť nikdy považované za neplatné alebo nedôveryhodné iba z dôvodu veku dieťaťa.
- 74.** Je potrebné preskúmať možnosť vypočúvať detské obete a svedkov v špeciálne navrhnutých zariadeniach a prostrediach, ktoré zohľadňujú potreby detí.

E. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí po súdnom konaní

- 75.** Advokát dieťaťa, jeho procesný opatrovník alebo zákonný zástupca by mali dieťaťu oznámiť a vysvetliť dané rozhodnutie alebo rozsudok v jazyku prispôsobenom jeho úrovni chápania a mali by mu poskytnúť potrebné informácie o možných opatreniach, ktoré by sa mohli prijať, ako sú opravné prostriedky alebo nezávislé mechanizmy podávania sťažností.
- 76.** Vnútroštátne orgány by mali bezodkladne prijať všetky nevyhnutné opatrenia na podporu výkonu súdnych rozhodnutí/rozsudkov, ktoré sa týkajú detí a majú na ne vplyv.
- 77.** V prípade, že rozhodnutie nebolo vykonané, by deti mali byť informované, pokiaľ možno prostredníctvom svojho advokáta, procesného opatrovníka alebo zákonného zástupcu, o dostupných opravných prostriedkoch prostredníctvom mimosúdnych mechanizmov alebo prístupu k justícii.
- 78.** Výkon rozsudkov násilím by v rodinných veciach, do ktorých sú zapojené deti, mal byť krajným opatrením.
- 79.** Po vyhlásení rozsudkov vo veľmi konfliktných konaniach by deťom a ich rodinám mali byť špecializovanými službami poskytnuté poradenstvo a podpora, v ideálnom prípade bezplatne.

- 80.** Obetiam nedbanlivosti, násilia, zneužívania alebo ďalších trestných činov by mala byť poskytnutá osobitná zdravotná starostlivosť a primerané programy a opatrenia v oblasti sociálnych a terapeutických zásahov, v ideálnom prípade bezplatne. Deti a ich opatrovatelia by mali byť rýchlo a primerane informovaní o dostupnosti takýchto služieb.
- 81.** Advokát, opatrovník alebo zákonný zástupca dieťaťa by mali mať právomoc prijať všetky potrebné opatrenia na uplatnenie nároku na odškodnenie počas trestného konania alebo po trestnom konaní, v ktorom je dieťa obeťou. V prípade potreby by trovy konania mal uhradiť štát a mali by byť vymáhané od páchatela.
- 82.** Opatrenia a sankcie pre deti, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom, by mali byť vždy konštruktívnymi a individualizovanými reakciami na spáchané činy s prihliadnutím na zásadu primeranosti, vek dieťaťa, fyzické a duševné blaho a vývoj okolností prípadu. Malo by byť zaručené právo na vzdelanie, odbornú prípravu, zamestnanie, rehabilitáciu a opätovné začlenenie.
- 83.** Na podporu opätovného začlenenia do spoločnosti a v súlade s vnútroštátnym právom by záznamy detí v trestnom registri nemali byť zverejnené mimo súdneho systému až do dosiahnutia veku dospelosti. Výnimky zo zverejnenia takýchto informácií môžu byť povolené v prípadoch závažných trestných činov, okrem iného z dôvodu verejnej bezpečnosti alebo keď ide o prácu s deťmi.

V. Podpora ďalších opatrení zohľadňujúcich potreby detí

Členským štátom sa odporúča, aby:

- a.** podporili preskúmanie všetkých aspektov súdnictva zohľadňujúceho potreby detí, vrátane postupov vypočúvania zohľadňujúcich potreby detí a šírenia informácií a odbornej prípravy zameranej na takéto postupy;
- b.** si vymieňali informácie o postupoch a podporovali spoluprácu v oblasti súdnictva zohľadňujúceho potreby detí v medzinárodnom meradle;

- c.** podporovali zverejnenie a čo najväčšie šírenie verzií príslušných právnych nástrojov zohľadňujúcich potreby detí;
- d.** zriaďovali alebo udržiavali a v prípade potreby posilňovali informačné kancelárie pre práva detí, ktoré by mohli byť spojené s advokátskymi komorami, dobročinnými organizáciami, (detskými) ombudsmanmi, mimovládnyimi organizáciami (MVO) atď.;
- e.** uľahčili prístup detí k súdom a mechanizmom podávania sťažností a ďalej uznávali a podporovali úlohu MVO a ďalších nezávislých orgánov alebo inštitúcií, medzi ktoré patria detskí ombudsmani, v podpore skutočného prístupu detí k súdom a nezávislým mechanizmom podávania sťažností na vnútroštátnej aj medzinárodnej úrovni;
- f.** zvažili zavedenie systému špecializovaných sudcov a advokátov pre deti a ďalej rozvíjali súdy, na ktorých môžu byť prijaté právne aj sociálne opatrenia v prospech detí a ich rodín;
- g.** rozvíjali a podporovali využívanie všeobecných a európskych mechanizmov na ochranu ľudských práv a práv detí deťmi a ďalšími subjektmi konajúcimi v ich mene v snahe dosiahnuť spravodlivosť a ochranu práv, pokiaľ neexistujú alebo neboli vyčerpané vnútroštátne opravné prostriedky;
- h.** zabezpečili, aby sa ľudské práva vrátane práv detí stali povinným prvkom v učebných osnovách škôl, ako aj pre odborníkov pracujúcich s deťmi;
- i.** vytvorili a podporovali systémy zamerané na zvyšovanie informovanosti rodičov o právach detí;
- j.** pre detské obete a svedkov vytvorili multiagentúrne a interdisciplinárne centrá zohľadňujúce práva detí, v ktorých by deti mohli byť vypočuté a lekárske vyšetrené na súdne účely a komplexne posúdené a v ktorých by dostali všetky príslušné terapeutické služby od príslušných odborníkov;
- k.** zriadili špecializované a dostupné podporné a informačné služby, medzi ktoré patrí bezplatná online konzultácia, linky pomoci a služby miestneho spoločenstva;
- l.** zabezpečili, aby všetci príslušní odborníci pracujúci s deťmi v justičných systémoch dostávali primeranú podporu a odbornú prípravu, ako aj praktické usmernenie s cieľom zaručiť a primerane vykonávať práva detí, najmä pri posudzovaní záujmu detí vo všetkých druhoch konaní, ktorých sú deti účastníkmi alebo ktoré majú na nich vplyv.

VI. Monitorovanie a hodnotenie

Členským štátom sa takisto odporúča, aby:

- a.** preskúmali vnútroštátne právne predpisy, politiky a postupy s cieľom zabezpečiť nevyhnutné reformy na uskutočnenie týchto usmernení;
- b.** urýchlene ratifikovali, ak už tak neurobili, príslušné dohovory Rady Európy týkajúce sa práv detí;
- c.** pravidelne preskúmali a hodnotili svoje pracovné metódy v prostredí súdnictva zohľadňujúceho potreby detí;
- d.** udržiavali alebo stanovili rámec vrátane jedného alebo v prípade potreby viacerých nezávislých mechanizmov na podporu a monitorovanie vykonávania týchto usmernení v súlade so svojimi súdnymi a správnymi systémami;
- e.** zabezpečili, aby sa občianska spoločnosť, najmä organizácie, inštitúcie a orgány, ktorých cieľom je podporovať a chrániť práva dieťaťa, plne zúčastňovali na monitorovacom procese.

Druhá časť

Dôvodová správa

Prečo nový nástroj?

1. Ochrana práv detí a podpora súdnictva zohľadňujúceho potreby detí je pre Radu Európy prioritou. Otázkou ochrany detí sa zaoberal akčný plán 3. samitu hláv štátov a predsedov vlád Rady Európy vo Varšave v roku 2005.
2. Hoci na medzinárodnej, európskej a vnútroštátnej úrovni existuje niekoľko právnych nástrojov, v oblasti práva aj v praxi stále existujú nedostatky a vlády a odborníci pracujúci s deťmi žiadajú o usmernenia na zabezpečenie účinného vykonávania svojich noriem. V známych veciach *V. a T proti Spojenému kráľovstvu* dvaja desaťroční chlapci, ktorí uniesli a ubili na smrť dvojročného chlapca, boli súdení ako dospelí za masívneho záujmu tlače. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „súd“) neskôr zistil, že súdne konanie bolo pre deti nezrozumiteľné a zastráajúce, takže sa nemohli skutočne zúčastniť súdneho konania vedeného proti nim, a konštatoval, že došlo k porušeniu článku 6 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv (ďalej len „ECHR“), ktorý zaručuje právo na spravodlivé súdne konanie. Vo veci *Sahin proti Nemecku* ten istý súd konštatoval, že nevypočutie názorov dieťaťa bolo veľkým porušením a uviedol, že vnútroštátny súd mal prijať významné opatrenia na zabezpečenie priameho kontaktu s dieťaťom a že iba týmto spôsobom možno stanoviť záujem dieťaťa.
3. Tieto prípady sa mohli stať v takmer ktoromkoľvek členskom štáte Rady Európy. Poukazujú na potrebu posilniť prístup k justícii a zlepšiť zaobchádzanie s deťmi v súdnych a mimosúdnych konaniach, význam zlepšovania vedomostí a zvyšovania informovanosti odborníkov pracujúcich s deťmi v takýchto konaniach a toho, aby im bola poskytnutá prispôbena odborná príprava s cieľom zaručiť záujem dieťaťa a riadny výkon spravodlivosti.

Súvislosti

4. Tieto usmernenia sú priamou odpoveďou Rady Európy na uznesenie č. 2 o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí prijatom na 28. konferencii európskych ministrov spravodlivosti (v Lanzarote 25. – 26. októbra 2007), ktorí požiadali o konkrétne usmernenia pre členské štáty v tejto oblasti. Výbor ministrov preto vydal pokyny štyrom orgánom Rady Európy, aby vypracovali usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí (ďalej len „usmernenia“), v ktorých sú navrhnuté riešenia, ktoré majú pomôcť členským štátom pri vytváraní súdnych systémov reagujúcich na osobitné potreby detí, s cieľom zabezpečiť skutočný a primeraný prístup detí k justícii a skutočné a primerané zaobchádzanie s deťmi v oblasti súdnictva v akejkoľvek sfére: občianskej, správnej alebo trestnej.

Pracovná metóda

5. Majúc na pamäti toto transverálne hľadisko Rada Európy prijala inovačný integrovaný prístup spájajúci tri z jej hlavných medzivládnych výborov, ktoré sa zaoberajú občianskym a správnym právom (Európsky výbor pre právnú spoluprácu – CDCJ), trestným právom (Európsky výbor pre problémy kriminality – CDPC), všeobecnými ľudskými právami (Riadiaci výbor pre ľudské práva – CDDH), s Európskou komisiou pre efektívnosť justície (CEPEJ). Usmernenia boli vypracované aj v úzkej spolupráci s programom „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“, v ktorom sa súdnictvo zohľadňujúce potreby detí stalo jedným zo základných pilierov stratégie Rady Európy pre práva detí na roky 2009 – 2011.

6. Rada Európy začala túto prácu v roku 2008 prípravou štyroch správ expertov, v ktorých sa posudzujú úlohy a prekážky, ktorým čelia deti pri prístupe k justícii na vnútroštátnej úrovni vo všetkých sektoroch justičného systému. Tieto správy boli predložené a použité ako základ na diskusie na konferenciách Rady Európy na najvyššej úrovni, ktoré sa konali pod záštitou švédskeho predsedníctva Výboru ministrov, „Budovanie Európy pre deti a s deťmi – k stratégii na roky 2009 – 2011“ (Štokholm, 8. – 10. september 2008), a španielskeho predsedníctva Výboru ministrov, „Ochrana detí v európskych súdnych systémoch“ (Toledo, 12. – 13. marec 2009). Zistenia uvedené v správach a závery z konferencií pripravili pôdu na vypracovanie usmernení a poskytli cenný materiál skupine

odborníkov v oblasti súdnictva zohľadňujúceho potreby detí (CJ-S-CH), ktorá bola zriadená s cieľom vypracovať usmernenia v rokoch 2009 – 2010.

Proces vypracovania návrhu

7. Táto skupina odborníkov bola zložená zo 17 nezávislých odborníkov vybraných Radou Európy po porade s CDCJ, CDPC a CDDH na základe ich osobnej odbornosti v oblasti práv detí, pričom sa zohľadnila rovnováha špecializácií (medzi občianskym a správnym, trestným právom a právom v oblasti ľudských práv), ako aj geografická a rodová rovnováha. Skupinu tvorili pán Seamus Carroll (Írsko) – predseda CDCJ – ako jej predseda, pani Ksenija Turković (Chorvátsko) – ktorú vymenoval CDPC – ako jej podpredsedníčka a pani Ankie Vandeckerckhove, odborníčka na práva detí z Belgicka, ako vedecká odborníčka.

8. Túto skupinu tvorili sudcovia, advokáti, prokurátori, akademici, psychológovia, policajní úradníci, sociálni pracovníci a zástupcovia vlád členských štátov, a preto sa vyznačovala multidisciplinárnym zložením. K jej práci prispelo aj široké spektrum pozorovateľov vrátane zástupcov vedúcich medzinárodných medzivládnych a mimovládnych organizácií.

9. Návrh usmernení a ich dôvodovú správu preskúmal a schválil CDCJ počas svojho 85. plenárneho zasadnutia, ktoré sa konalo od 11. do 14. októbra 2010, pred ich zaslaním Výboru ministrov na prijatie 17. novembra 2010. Predtým CDPC a CDDH vzali na vedomie znenie a podporili ho na svojich plenárnych zasadnutiach (7. – 10. júna, respektíve 15. – 18. júna 2010).

Konzultácie so zainteresovanými stranami

10. Konzultácie s rôznymi zainteresovanými stranami o návrhu usmernení boli zabezpečené počas celého procesu vypracúvania návrhu prostredníctvom nepretržitej konzultácie s verejnosťou o postupných návrhoch znenia od októbra 2009 do mája 2010. Vypočutie s prednými medzinárodnými MVO a ďalšími zainteresovanými stranami špecializujúcimi

sa na oblasť práv detí sa konalo 7. decembra 2009 v Štrasburgu. Štvrtý návrh usmernení bol osobitne predložený členským štátom a kontaktným miestam na pripomienkovanie a niekoľkým interným a externým partnerom v období medzi januárom a májom 2010. Skupina následne zohľadnila pripomienky pri dokončovaní znenia, čím sa zabezpečil transparentný a inkluzívny proces prijímania.

Konzultácie s deťmi a mladými ľuďmi

- 11.** V súlade s mandátom tejto skupiny odborníkov Rada Európy zorganizovala v roku 2010 aj priamu konzultáciu s deťmi a mladými ľuďmi o súdnictve. Do tejto konzultácie sa zapojilo približne 30 partnerov z celej Európy, ktorí vypracovali, preložili a rozšírili dotazník v 11 jazykoch a zorganizovali špecializované skupiny. Dr. Ursula Kilkelly, írsky odborníčka na práva detí, analyzovala presne 3 721 odpovedí z 25 krajín, ktoré zohľadnila skupina CJ-S-CH pri dokončení usmernení. Medzi kľúčové témy patrili rodina, (ne)dôvera v orgány, potreba rešpektu a význam práva detí a mladých ľudí byť vypočutý¹.
- 12.** Táto konzultácia bola prvým pokusom Rady Európy o priame zapojenie detí a mladých ľudí do vypracúvania právneho nástroja a bude rozšírená o ďalšie podobné činnosti s cieľom zabezpečiť zmysluplnú účasť detí a mladých ľudí na normotvornej práci tejto organizácie. Uskutočnila sa so štedrou finančnou podporou fínskej vlády.
- 13.** Počas procesu vypracúvania návrhu sa urobili početné zmeny s cieľom zabezpečiť, aby usmernenia spĺňali potreby detí a reagovali na to, čo deti povedali o justičnom systéme. Celkove bola vynaložená skutočná snaha o zabezpečenie, aby tieto názory boli zohľadnené v usmerneniach z hľadiska podrobnosti, rozsahu a intenzity.
- 14.** Názory detí boli použité najmä na:
 - podporu rozsahu a spôsobu, ktorým sa v usmerneniach uznáva právo detí byť vypočuté, získať informácie o svojich právach, využívať nezávislé zastupovanie a skutočne sa zúčastňovať na rozhodnutiach, ktoré sa o nich prijímajú. Z týchto hľadísk bolo posilnené znenie vo všetkých príslušných častiach. Napríklad v usmerneniach sa teraz

vyžaduje, aby sudcovia rešpektovali právo všetkých detí byť vypočuté vo všetkých záležitostiach, ktoré majú na ne vplyv, a vyžaduje, aby použité prostriedky boli prispôsobené chápaniu dieťaťa a jeho schopnosti komunikovať a zohľadniť okolnosti prípadu;

- zabezpečenie, že v usmerneniach bude primerané ustanovenie o tom, aby deti chápali a dostávali spätnú väzbu o tom, aký význam sa pripisuje ich názorom;
- posilnenie ustanovenia v usmerneniach, ktoré sa týka podpory detí pred kontaktom s justičným systémom, počas neho a po ňom. Osobitná pozornosť sa venovala úlohe rodičov a tých, ktorým deti dôverujú (napríklad oddiel o deťoch a polícii);
- podporu ustanovenia o nespornom práve na prístup k nezávislým a účinným mechanizmom podávania sťažností pre všetky súčasti justičného systému, podporu špecializácie medzi všetkými odborníkmi a požadovanie primeranej odbornej prípravy v prípade všetkých odborníkov, ktorí prichádzajú do kontaktu s deťmi v justičnom systéme. Tieto otázky boli považované za zásadné pri riešení problému nedostatočnej dôvery v orgány, o ktorom sa deti počas konzultácie zmienili;
- posilnenie ustanovenia týkajúceho sa dôvery pri zaobchádzaní odborníkov s deťmi;
- podporu konzultácie a v prípade potreby partnerstva s deťmi, pokiaľ ide o fungovanie justičného systému pre deti a rozvíjanie a revidovanie právnych predpisov, politiky a praxe.

Štruktúra a obsah

- 15.** Usmernenia sú nezáväzným nástrojom. Hoci sa v týchto usmerneniach často používa podmienovací spôsob „mal by“ v prípade, keď sa príslušné zásady preberajú zo záväzného právneho nástroja, či už z nástroja Rady Európy alebo iného medzinárodného nástroja, používanie podmienovacieho spôsobu „mal by“ sa nesmie chápať ako zníženie právneho účinku príslušného záväzného nástroja.
- 16.** Usmernenia sú založené na existujúcich medzinárodných, európskych a vnútroštátnych normách. Záujem dieťaťa je ich vodiacom niťou,

1. Správa je k dispozícii na webovej stránke: www.coe.int/childjustice.

keďže zohľadňujú základné zásady stanovené v ECHR a súvisiacej judikatúre súdu a Dohovore OSN o právach dieťaťa. Usmernenia podporujú a chránia okrem iného právo na informácie, právo na zastupovanie a právo na účasť detí na súdnom a mimosúdnom konaní a poskytujú dieťaťu priestor a možnosť vyjadriť sa vo všetkých fázach konania. Ako praktický nástroj uvádzajú aj osvedčené postupy a navrhujú praktické riešenia na odstránenie právnych rozporov a medzier. Pozornosť sa venuje napríklad osobitným metódam, ako treba načúvať dieťaťu (a to aj v prostredí súdnej siene). Usmernenia nie sú iba vyhlásením zásad, ale snažia sa byť praktickou príručnou na vykonávanie a zdokonaľovanie medzinárodne dohodnutých a záväzných noriem.

- 17.** V súlade s mandátom CJ-S-CH je štruktúra textu usmernení založená na rôznych zásadách uplatniteľných pred konaním, počas neho a po ňom.
- 18.** Členské štáty Rady Európy, ktoré zvažujú vypracovanie návrhu právnych predpisov týkajúcich sa detí v súdnych a mimosúdnych konaniach, je potrebné upozorniť na príslušné zásady, normy a uznané osvedčené postupy uvedené v usmerneniach².

2. Informácie o práci Rady Európy v oblasti súdnictva zohľadňujúceho potreby dieťaťa a o dosiahnutom pokroku v tejto oblasti sú k dispozícii na webovej stránke: www.coe.int/childjustice.

Úvod

- 19.** V posledných niekoľkých desaťročiach sa mnoho verejných a súkromných organizácií, ombudsmanov, tvorcov politiky a ďalších subjektov snaží zabezpečiť, aby deti³ poznali svoje práva a aby tieto práva boli posilňované v ich každodennom živote. Hoci sme nedávno oslávili 60 rokov ECHR a 20 rokov Dohovoru OSN o právach dieťaťa, realita na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni príliš často svedčí o tom, že práva detí sú stále porušované.
- 20.** Deti môžu prísť do kontaktu so súdnym alebo mimosúdnym konaním mnohými spôsobmi: keď sa ich rodičia rozvádajú alebo vedú boj o opatrovnícke právo, keď spáchajú trestný čin, keď sú svedkami alebo obeťmi trestného činu, keď žiadajú o azyl atď. Deti sú držiteľmi práv a v tejto súvislosti je nevyhnutné zabezpečiť, aby pri konaniach boli lepšie zohľadnené potreby detí s cieľom čo najlepšie ich podporiť, ak by potrebovali využiť súdne alebo mimosúdne konanie na ochranu svojich práv⁴.
- 21.** V prípade detí existuje mnoho právnych, sociálnych, kultúrnych a ekonomických prekážok, ktoré bránia ich prístupu k súdu, pričom najdôležitejšou prekážkou je pravdepodobne chýbajúca právna spôsobilosť. Deti sú veľmi často právne zastupované rodičmi alebo poručníkmi. Keď však zákonný zástupca nechce konať v ich mene alebo tak nemôže urobiť a keď príslušné verejné orgány nie sú iniciátormi konania, deti často nemajú žiadnu inú možnosť, ako brániť svoje práva alebo konať proti ich porušeniam. V takýchto prípadoch a ak príslušný orgán nevymenoval špeciálneho zástupcu, nemôžu využiť základné právo predložiť vec súdu, hoci ECHR obsahuje na tento účel niekoľko základných zásad (pozri článok 6, ktorý okrem iného obsahuje právo

3. Osoby do veku 18 rokov.

4. U. Kilkelly, „Youth courts and children's rights: the Irish experience“ (Súdy pre mladistvých a práva detí: skúsenosti Írska), v časopise *Youth Justice*, s. 41: „Dohovor o právach dieťaťa prijatý v roku 1989 posilnil túto ochranu prostredníctvom poskytnutia spektra náležitých procesných noriem, v ktorých bolo uznané právo dieťaťa na spravodlivé súdne konanie, ale naviac aj potreba prispôbiť súdne konanie potrebám a právam detí.“

na spravodlivé súdne konanie). Hoci dohovor zahŕňa ľudské práva pre „každého“, predložiť vec súdu je v prípade detí osobitne ťažké. Napriek tomu, že súd má určitú judikatúru vzťahujúcu sa na otázky práv detí, vnútroštátne aj medzinárodné súdy sú pre deti prístupné iba zriedkavo a osobami, ktoré obvykle iniciujú súdne konanie v ich mene, zostávajú dospelí⁵. Preto je v usmerneniach o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí potrebné zaoberať sa otázkou prístupu detí k justícii⁶.

- 22.** Cieľom usmernení o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí je riešiť otázku postavenia a situácie detí a spôsobu, akým sa s deťmi zaobchádza v súdnych a mimosúdnych konaniach. Pred predložením veci súdu však v záujme dieťaťa môže byť, ak sa využijú metódy alternatívneho riešenia sporov, napríklad mediácia. Tieto usmernenia sa vzťahujú na konania na súde aj mimo neho.
- 23.** Majú stimulovať diskusiu o právach detí v praxi a vyzvať členské štáty, aby prijali ďalšie opatrenia, aby sa tieto práva zmenili na realitu a aby vyplnili súčasné medzery. Nemajú ovplyvniť otázky hmotného práva alebo hmotných práv detí, ani nemajú právne záväznú povahu. Väčšina usmernení si vyžiada iba zmenu prístupu k názorom a potrebám detí.
- 24.** Ich cieľom je slúžiť aj ako praktický prostriedok pre členské štáty pri prispôbovaní ich súdnych a mimosúdnych systémov osobitným potrebám detí v trestných, správnych a občianskych súdnych konaniach, bez ohľadu na ich postavenie alebo duševné schopnosti. Mali by byť používané aj vo veľmi špecifických oblastiach práva, ako sú právne predpisy týkajúce sa ochrany mladých ľudí, ktoré existujú v niekoľkých členských štátoch.
- 25.** V tejto súvislosti je snahou, aby tieto usmernenia podporili vykonávanie usmerňujúcich zásad Dohovoru OSN o právach dieťaťa. Rovnako platí, že všetky práva stanovené v ECHR a potvrdené súdom sa uplatňujú rovnako na deti ako na dospelých.

- 26.** Keďže medzera medzi týmito ustanoveniami a skutočnými právami dieťaťa je výrazná, dôvodová správa sa často odvoláva na osvedčené postupy, faktické a právne, existujúce v členských štátoch a v judikatúre. Môžu slúžiť ako užitočné informácie a inšpirácia.

5. F. Tulkens, *International justice for children (Medzinárodné súdnictvo pre deti)*, Monografia č. 3, Vydavateľstvo Rady Európy, 2009, s. 17 – 33.

6. Platí to o to viac, že skupina odborníkov na súdnictvo zohľadňujúce potreby dieťaťa sa má v rámci svojho mandátu zaoberať hľadaním medzier v týchto záležitostiach.

Dôvodová správa

Preambula

27. Hlavné medzinárodné organizácie zaoberajúce sa ľudskými právami, napríklad Organizácia Spojených národov a Rada Európy, už vytvorili dôležité normy a usmernenia týkajúce sa práv detí. Budeme sa nimi zaoberať na príslušnom mieste. V preambule sa uvádzajú normy, ktoré sú osobitne dôležité v tejto oblasti, bez toho, aby sa členským štátom bránilo v zavedení alebo uplatňovaní prísnejších noriem alebo priaznivejších opatrení. V preambule sú členské štáty vyzvané aj k tomu, aby urýchlene ratifikovali príslušné dohovory Rady Európy týkajúce sa práv detí. Je to praktické opatrenie, keďže niekoľko z týchto nástrojov ešte neratifikoval veľký počet štátov⁷.

I. Rozsah pôsobnosti a účel

28. Rozsah pôsobnosti a účel tohto nástroja sú rozvedené v odsekoch 1 až 3. Ako už bolo uvedené, usmernenia sa vzťahujú na trestné, občianske a správne právo a ich cieľom je zabezpečiť, aby všetky práva detí v takýchto konaniach boli v plnej miere rešpektované pri zabezpečení primeranej rovnováhy s právami ďalších dotknutých strán.

II. Vymedzenie pojmov

29. Pojem „dieťa“ je vymedzený v súlade s článkom 1 Dohovoru OSN o právach dieťaťa a článkom 1 ods. 1 Európskeho dohovoru o výkone práv detí (ETS č. 160). ECHR udeľuje práva „každému“ a nevylučuje osoby mladšie ako 18 rokov. Môžu nastať prípady, keď osoba mladšia ako 18 rokov nie je považovaná za dieťa, napríklad v prípadoch priznania svojprávnosti neplnoletému, ktorá existuje v niekoľkých členských štátoch.

⁷ Dokument PACE (AS/Jur (2009)40) „Špecifickosť a pridaná hodnota *acquis* zmluvného práva Rady Európy“.

- 30.** Pojem „rodič“ v písmene b) zahŕňa všetky osoby s rodičovskou zodpovednosťou, ktoré nemusia byť vždy biologickými rodičmi, ale aj ďalšie osoby s rodičovskou zodpovednosťou, medzi ktoré patria poručníci alebo vymenovaní zákonní zástupcovia.
- 31.** Hoci súdnictvo „zohľadňujúce potreby detí“ je vymedzené v písmene c), text trvá aj na tom, že jeho rozsah pôsobnosti je širší ako skutočný súdny systém a súdne konanie. Je zamerané na všetkých odborníkov, ktorí sa zaoberajú deťmi v súdnych aj mimosúdnych konaniach. Za premenu súdnictva na súdnictvo, ktoré viac zohľadňuje potreby detí, sú zodpovedné aj ďalšie sektory, napríklad policajné, sociálne služby a služby duševného zdravia. Cieľom usmernení je zabezpečiť, aby všetci títo odborníci poznali a úzkostlivo dodržiavali práva detí.

III. Základné zásady

A. Účasť⁸

- 32.** Zásada účasti, ktorá znamená, že deti majú právo otvorene hovoriť, čo si myslia, a vyjadriť svoj názor vo všetkých veciach, ktoré majú na nich vplyv, je jednou z hlavných zásad Dohovoru OSN o právach dieťaťa⁹. Hoci to neznamená, že názor detí sa bude vždy dodržiavať, usmernenia vyžadujú, aby názory detí boli vážne zohľadnené a náležite rešpektované podľa ich veku, zrelosti a okolností prípadu v súlade s vnútroštátnym procesným právom.

8. Ďalšie informácie sú uvedené vo všeobecnej pripomienke č. 12 k právu dieťaťa byť vypočuté (CRC/C/GC/12, 1. júla 2009) a pripomienkach v rámci IV, D, 3, k právu na vypočutie. Pozri aj odporúčanie Výboru ministrov č. R (98) 8 o účasti detí na rodinnom a spoločenskom živote, 18. september 1998, bod 4: „účasť je rozhodujúcim faktorom na zabezpečenie sociálnej súdržnosti a na život v demokracii v súlade s hodnotami multikultúrnej spoločnosti a zásadami tolerancie“; bod 5: „účasť detí je rozhodujúca pri ovplyvňovaní podmienok ich vlastného života v tom zmysle, že účasť nie je iba zapojením sa do inštitúcií a procesu prijímania rozhodnutí, ale predovšetkým všeobecnou zásadou demokracie dôležitou pre všetky oblasti rodinného a spoločenského života“. Pozri aj rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (veľká komora) zo 16. decembra 1999, *T proti Spojenému kráľovstvu*, č. 24724/94, bod 83, a rozsudok zo 16. decembra 1999, *V. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 24888/94, bod 85: „[...] článok 6 interpretovaný ako celok zaručuje právo obvineného na skutočnú účasť na svojom trestnom konaní“.

9. Dohovor OSN o právach dieťaťa, článok 12.

- 33.** Uvádzaný odkaz na pojem „schopné formulovať svoje vlastné názory“¹⁰ by nemal byť vnímaný ako obmedzenie, ale skôr ako povinnosť orgánov v plnej miere posúdiť schopnosť dieťaťa, pokiaľ je to možné. Namiesto príliš jednoduchého predpokladu, že dieťa nedokáže formulovať svoj názor, by štáty mali predpokladať, že dieťa túto schopnosť v skutočnosti má. Nie je na dieťati, aby dokázalo túto schopnosť. V súlade s právnymi predpismi v oblasti práv detí sa v texte časti III A.2 zdôrazňuje základné poslanstvo, že deti sú držiteľmi práv.
- 34.** Štátom sa neodporúča, aby zaviedli štandardizované vekové limity¹¹. V usmerneniach OSN o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov sa takisto uvádza, že „vek by nemal byť prekážkou práva dieťaťa zúčastniť sa v plnej miere súdneho konania“¹².
- 35.** V rodinných veciach by deti mali byť zapojené do diskusií pred akýmkoľvek rozhodnutím, ktoré má vplyv na ich súčasné a/alebo budúce blaho. Za všetky opatrenia zabezpečujúce, aby deti boli zapojené do súdneho konania, by mal niesť zodpovednosť sudca, ktorý by mal overiť, či deti boli skutočne zapojené do konania, a deti by nemali byť prítomné iba vtedy, ak sa samy zriekli účasti alebo ich zrelosť alebo úroveň chápania neumožňuje ich zapojenie. Dobrovoľné organizácie a detskí ombudsmeni by mali takisto vynaložiť maximálne úsilie na zabezpečenie, aby deti boli zapojené do konaní týkajúcich sa rodinného práva a aby neboli postavené pred hotovú vec¹³.

10. *Tamtiež*, článok 12 ods. 1.

11. Všeobecná pripomienka č. 12 k právu dieťaťa byť vypočuté, body 20 – 21 (CRC/C/GC/12, 1. júla 2009).

12. Usmernenia OSN o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov (ECOSOC Res 2005/20, 22. júl 2005), bod 18.

13. Niektoré členské štáty trestajú rodičov, ktorí si neplnia povinnosti týkajúce sa starostlivosti a prístupu, bez ohľadu na skutočnosť, že aj dieťa môže byť osobou, ktorá odmieta plniť túto povinnosť. V ďalších štátoch môže byť rodičom uložený trest odňatia slobody za nedodržanie súdneho rozhodnutia, hoci takejto možnosti by sa mohlo predísť tým, že by dieťa bolo zapojené do akéhokoľvek rozhodnutia, ktoré bolo prijaté v jeho mene.

V prípade, ktorý sa týkal obvinenej maloletej osoby s nízkou úrovňou chápania súd konštatoval, že „skutočná účasť v tejto súvislosti predpokladá, že obvinená osoba vo všeobecnosti rozumie povahe súdneho konania a tomu, o čo v jej prípade ide, vrátane významu akéhokoľvek trestu, ktorý môže byť uložený. To znamená, že táto osoba, ak je to nevyhnutné s pomocou napríklad tlmočníka, advokáta, sociálneho pracovníka alebo priateľa, by mala byť schopná porozumieť všeobecnej podstate toho, o čom sa na súde hovorí. Obžalovaný by mal byť schopný sledovať, čo hovoria svedkovia prokuratúry, a ak je zastupovaný, vysvetliť svojmu advokátovi svoju verziu udalostí, poukázať na akékoľvek vyhlásenia, s ktorými nesúhlasí, a upozorniť ho na akékoľvek skutočnosti, ktoré by mali byť predložené na jeho obhajobu“¹⁴. Okrem toho je „nevyhnutné, aby bol súdený špecializovaným súdom, ktorý dokáže v plnej miere posúdiť a náležite zohľadniť nevýhody, ktoré znáša, a zodpovedajúcim spôsobom upraviť svoj postup“¹⁵.

Podobne vo veci *Sahin proti Nemecku* súd vo veci starostlivosti dospel k záveru že „by bolo prehnané tvrdiť, že vnútroštátne súdy musia vždy vypočúť dieťa na súde, pokiaľ ide o styk s rodičom, ktorému nie je zverené do starostlivosti, keďže táto otázka závisí od osobitných okolností každého prípadu pri náležitom zohľadnení veku a zrelosti dotknutého dieťaťa“¹⁶.

Napokon v inej veci týkajúcej sa starostlivosti, *Hokkannen proti Fínsku*, súd uznal 12-ročné dievča za „dostatočne vyspelé na to, aby jeho názory boli zohľadnené a právo na styk nebolo proti jeho vôli povolené“¹⁷.

B. Záujem dieťaťa

- 36.** Záujem dieťaťa by mal byť hlavným činiteľom vo všetkých prípadoch, ktoré sa týkajú detí. Situácia sa musí dôkladne posúdiť. Tieto usmernenia podporujú rozvoj multidisciplinárnych metód posudzovania záujmu dieťaťa, pričom potvrdzujú, že ide o zložitý proces. Toto posúdenie sa stáva ešte zložitejším vtedy, ak tieto záujmy je potrebné vyvážiť záujmami ostatných dotknutých strán, ako sú ďalšie deti, rodičia, obeť atď. Toto posúdenie by sa malo uskutočniť profesionálne a individuálne od prípadu k prípadu.
- 37.** Záujem dieťaťa sa musí vždy posudzovať v spojení s ďalšími právami detí, napríklad právom na vypočutie, právom na ochranu pred násilím, právom nebyť odlúčený od rodičov atď.¹⁸. Komplexný prístup sa musí stať pravidlom.
- 38.** Je pozoruhodné, ako málo sa vo veciach súdnictva pre mladistvých využíva zásada „záujmu dieťaťa“ v porovnaní so záležitosťami rodinného práva. V mnohých členských štátoch Rady Európy sa pozoruje znepokojujúci trend zaobchádzať s mladistvými páchatelmi ako s dospelými¹⁹. Niet žiadnych pochyb, že sa musia rešpektovať práva všetkých detí vrátane práv detí, ktoré porušujú zákon. Výlučne trestný prístup nie je v súlade s hlavnými zásadami súdnictva pre mladistvých, ktoré sú stanovené v článku 40 Dohovoru OSN o právach dieťaťa²⁰. Opatrenia, ktoré sú viac sociálno-vzdelávacej povahy, sú oveľa viac v súlade s týmto nástrojom a aj v praxi sa ukázali ako účinnejšie²¹.

18. Praktické návrhy sú uvedené v Usmerneniach UNHCR k stanoveniu najlepšieho záujmu dieťaťa, 2008 (www.unhcr.org/refworld/docid/148480c342.html).

19. Pozri T. Hammarberg (www.coe.int/t/commissioner/Viewpoints) (2009).

20. Všeobecná pripomienka č. 10 k právam detí v súdnictve vo veciach mladistvých (CRC/C/GC/10, 25. apríl 2007), bod 71. Pozri aj odporúčanie Výboru ministrov č. R (87) 20 o sociálnej reakcii na kriminalitu mladistvých.

21. Všeobecná pripomienka č. 10 k právam detí v súdnictve vo veciach mladistvých (CRC/C/GC/10, 25. apríl 2007).

14. Európsky súd pre ľudské práva (štvrtá sekcia), rozsudok z 15. júna 2004, *S.C. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 60958/00, bod 29.

15. Európsky súd pre ľudské práva, *tamtiež*, bod 35.

16. Európsky súd pre ľudské práva (veľká komora), rozsudok z 8. júla 2003, *Sahin proti Nemecku*, č. 30943/96, bod 73.

17. Európsky súd pre ľudské práva (komora), rozsudok z 23. septembra 1994, *Hokkannen proti Fínsku*, č. 19823/92, bod 61.

V niekoľkých rodinnoprávnych veciach Európsky súd pre ľudské práva uviedol, že vnútroštátne súdy by mali posudzovať ťažkú otázku záujmu dieťaťa na základe odôvodneného, nezávislého a aktuálneho psychologického posudku a že dieťa v medziach možností a podľa jeho zrelosti a veku, by malo byť vypočuté psychologom a súdom vo veciach týkajúcich sa styku, bydliska a starostlivosti²².

Vo veci *Bronda proti Taliansku* bol záujem dieťaťa považovaný za záujem, ktorý prevažuje záujmy ďalších dotknutých strán: „[...] hoci sa musí nájsť primeraná rovnováha medzi záujmom S. ostať u svojej pestúnskej rodiny a záujmom jej biologickej rodiny dosiahnuť to, aby s ňou žila, súd pripisuje osobitný význam prevažujúcemu záujmu dieťaťa, ktoré teraz už vo veku štrnásť rokov vždy uvádzalo, že nechce opustiť svoju pestúnsku rodinu. V tomto prípade záujem S. prevažuje nad záujmom jej starých rodičov“²³.

Podobné rozhodnutie prijal súd v už uvedenej veci *Sahin proti Nemecku*: „Článok 8 vyžaduje, aby vnútroštátne orgány dosiahli primeranú rovnováhu medzi záujmom dieťaťa a záujmom rodičov a aby v procese hľadania rovnováhy osobitnú dôležitosť pripisovali záujmu dieťaťa, ktorý v závislosti od jeho povahy a závažnosti môže prevážiť záujem rodičov. Najmä rodič nemôže mať podľa článku 8 právo, aby boli prijaté opatrenia, ktoré by poškodili zdravie a rozvoj dieťaťa“²⁴.

Vo veci *Pini a i. proti Rumunsku* týkajúcej sa osvojenia súd vzhľadom na odmietnutie dieťaťa, aby bolo osvojené rodinou v cudzine, rozhodol: „v takýchto záležitostiach [...] môže záujem dieťaťa, v závislosti od jeho povahy a závažnosti, prevážiť záujem rodiča“²⁵.

C. Dôstojnosť

39. Rešpektovanie dôstojnosti je základnou požiadavkou súvisiacou s ľudskými právami, ktorá tvorí základ mnohých existujúcich právnych nástrojov²⁶. Hoci v tejto súvislosti sú relevantné rôzne ustanovenia usmernení OSN o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov, osobitnú pozornosť treba venovať vyhláseniu, že „každé dieťa je jedinečná a drahocenná ľudská bytosť a jeho individuálna dôstojnosť, osobitné potreby, záujmy a súkromie by mali byť ako také rešpektované a chránené“²⁷.

40. V texte C.2 sa opakuje ustanovenie článku 3 ECHR.

D. Ochrana pred diskrimináciou

41. Osvedčenou zásadou v medzinárodnom práve v oblasti ľudských práv je aj zákaz diskriminácie. Článok 2 Dohovoru OSN o právach dieťaťa je vnímaný ako jeden z jeho hlavných zásad. V texte D.1 sa uvádza niekoľko známych dôvodov diskriminácie.

42. Pokiaľ ide o osobitnú otázku „rasy“, Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI) Rady Európy vo svojom všeobecnom politickom odporúčaní č. 7 týkajúcom sa vnútroštátnych právnych predpisov o boji proti rasizmu a diskriminácii uvádza: „Keďže všetky ľudské bytosti patria do toho istého druhu, ECRI odmieta teórie založené na existencii rôznych rás“. V tomto odporúčaní však ECRI používa tento pojem s cieľom zabezpečiť, aby osoby, ktoré sú všeobecne a chybne vnímané ako osoby patriace k „inej rase“, neboli vylúčené z ochrany, ktorú zabezpečujú právne predpisy.

43. Niektoré kategórie osobitne zraniteľných detí môžu v tejto súvislosti potrebovať osobitnú ochranu. V texte sú uvedené niektoré z týchto kategórií; tento zoznam však nie je úplný, keďže nemožno vylúčiť ďalšie dôvody diskriminácie.

22. Pozri najmä rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (veľká komora) z 13. júla 2000, *Elsholz proti Nemecku*, č. 25735/94, bod 53, a rozsudok z 8. júla 2003, *Sommerfeld proti Nemecku*, č. 31871/96, body 67 – 72. Pozri aj čiastočne nesúhlasné stanovisko sudcu Ressa, ku ktorému sa pripojili sudcovia Pastor Ridurejo a Türmen vo veci *Sommerfeld proti Nemecku* (tamtiež), bod 2.

23. Európsky súd pre ľudské práva (komora), rozsudok z 9. júna 1998, *Bronda proti Taliansku*, č. 22430/93, bod 62.

24. Európsky súd pre ľudské práva (veľká komora), rozsudok z 8. júla 2003, *Sahin proti Nemecku*, č. 30943/96, bod 66.

25. Európsky súd pre ľudské práva (druhá sekcia), rozsudok z 22. júna 2004, *Pini a i. proti Rumunsku*, č. 78028/01 a 78030/01, bod 155.

26. Pozri napríklad preambulu Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a preambulu a článok 40, bod 1 Dohovoru OSN o právach dieťaťa.

27. Usmernenia OSN o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov (ECOSOC Res 2005/20, 22. júl 2005), III.8.a a I.6.

44. Ďalším dôležitým faktorom diskriminácie v oblasti práv detí je vek a spôsobilosť. Držiteľmi práv sú aj veľmi malé deti alebo deti, ktoré nie sú celkom spôsobilé vykonávať svoje práva. Aby sa predišlo diskriminácii, v prípade týchto detí, je potrebné vytvoriť alternatívne systémy zastupovania.

E. Právny štát²⁸

45. Bez snahy vymedziť pojem „právny štát“²⁹ je niekoľko z jeho prvkov uvedených v E.1 a E.2. Celý text bol ovplyvnený stanoviskom súdu v tom zmysle, že „právny štát, jedna zo základných zásad demokratickej spoločnosti, je obsiahnutý vo všetkých článkoch dohovoru“³⁰. Preto by jeho vplyv mal byť pociťovaný vo všetkých konaniach, do ktorých sú deti zapojené.
46. Právny štát okrem iného ustanovuje základnú zásadu, že každý podlieha jasne stanoveným a zverejneným zákonom a má vykonateľné práva. Táto zásada sa uplatňuje bez ohľadu na vek, preto sa od členských štátov očakáva, že budú rešpektovať a podporovať základné práva všetkých osôb vrátane detí. Uplatňovanie právneho štátu, pokiaľ ide o deti, si okrem iného vyžaduje presadzovanie práva na prezumpciu neviny a práva na spravodlivé súdne konanie, vrátane nezávislej právnej pomoci, skutočného prístupu k advokátovi alebo inému orgánu či subjektu, ktorý je podľa vnútroštátnych právnych predpisov zodpovedný za ochranu práv detí.
47. V prípade detí sú zásady *nullum crimen sine lege* a *nulla poena sine lege* (žiadene trestný čin bez zákona, žiadene trest bez zákona) rovnako platné ako v prípade dospelých a sú základným kameňom demokratického systému trestného práva³¹. Keď sa však rieši otázka protispoločenského – hoci nie trestného – správania detí, v niektorých členských

štátoch sa zaznamenal trend uplatňovať ďalekosiahle zásahy vrátane pozbavenia slobody. Pod zámienkou ochrany spoločnosti pred protispoločenským správaním sú deti vťahované do intervenčných systémov spôsobom, ktorý by nebol tolerovaný v prípade dospelých. Štandardné právne záruky, napríklad dôkazné bremeno na strane štátu, a právo na spravodlivé súdne konanie, nie sú vždy prítomné. V mnohých krajinách sa základné zásady práva v trestných veciach v prípade detí neuplatňujú rovnakou mierou, ako v prípade dospelých. Deti sú stále trestané za takzvané „priestupky vyplývajúce z právneho postavenia vinníka“ (činy, ktoré nie sú v zákone vymedzené ako trestné činy, a ostali by nepotrestané, ak by ich spáchal dospelý)³².

48. Aby bola účinne a primerane dodržaná zásada právneho štátu, najmä pokiaľ ide o deti, vyžaduje sa od členských štátov podľa E.3, aby zaviedli a/alebo zachovali nezávislé a účinné mechanizmy podávania sťažností s prihliadnutím na ich vhodnosť vzhľadom na vek a chápanie dieťaťa.

IV. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí pred súdnym konaním, počas neho a po ňom

A. Všeobecné prvky súdnictva zohľadňujúceho potreby detí

49. Tieto prvky súdnictva zohľadňujúceho potreby detí sú dôležité pre všetkých možných aktérov v súdnom konaní alebo mimo neho a uplatňujú sa bez ohľadu na právne postavenie dieťaťa. Vzťahujú sa aj na špecifické skupiny osobitne zraniteľných detí.

1. Informácie a poradenstvo

50. V každom individuálnom prípade, od úplne prvého kontaktu s justičným systémom a pri každom ďalšom kroku, by mali byť dieťaťu poskytnuté všetky dôležité a nevyhnutné informácie³³. Toto právo sa uplatňuje rovnako na deti v postavení obete, údajného páchateľa trestných činov

28. Pozri aj správu kancelárie Európskeho súdu pre ľudské práva, „Prístup detí k justícii – Osobitné zameranie na prístup detí k Európskemu súdu pre ľudské práva“ a jeho judikatúru týkajúcu sa prístupu detí k vnútroštátnej jurisdikcii v „Zostavenie textov týkajúcich sa súdnictva zohľadňujúceho potreby dieťaťa“, Generálne riaditeľstvo pre ľudské práva a právne záležitosti, 2009, s. 11 – 19.

29. Brian Z. Tamanaha zistil pôvod myšlienky u Aristotela: „Je lepšie, aby právny štát rozhodoval ako jeden z občanov“ a pokračuje: „teda aj strážcovia zákonov sa podrobujú zákonu“. Citované z diela Toma Binghamu *The Rule of Law (Právny štát)*, Allen Lane, Penguin Group, 2010, strana 3.

30. *Ukrajina-Tumeň proti Ukrajine*, č. 22603/02, bod 49, 22. november 2007.

31. ECHR, článok 7, Dohovor Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa, článok 40, odsek 2 písm. a).

32. Pozri CRIN „Správa o priestupkoch vyplývajúcich z právneho postavenia vinníka“ na webovej stránke: http://www.crin.org/docs/Status_Offenses_doc_2_final.pdf.

33. Je to dôležitá úloha ombudsmanov detí a organizácií pre práva detí.

alebo akejkoľvek zúčastnenej alebo dotknutej strany³⁴. Hoci nie je vždy vhodné poskytovať informácie na začiatku kontaktu dieťaťa s príslušnými orgánmi, informácie by mali byť poskytnuté čo najskôr. Môže však nastať situácia, kedy by informácie nemali byť deťom poskytnuté (ak je to v rozpore s ich záujmom).

51. Deti musia byť informované o svojich právach³⁵, ale aj o nástrojoch, ktoré môžu použiť na skutočný výkon svojich práv alebo v prípade potreby na obhajobu³⁶. Je to prvá podmienka ochrany ich práv. V časti IV.A.1 stanovuje usmernenie 1 podrobný, nie však úplný zoznam informácií, ktoré by deti a ich rodičia mali dostať.
52. Deti môžu naraziť na nedostatok objektívnych a úplných informácií. Rodičia sa nemusia vždy podeliť o všetky dôležité informácie a tie, ktoré poskytnú, môžu byť predpojaté. V tejto súvislosti je veľmi dôležitá úloha detských advokátov, ombudsmanov a právnych služieb pre deti.
53. V usmernení 2 sa znovu potvrdzuje právo dieťaťa dostať informácie a poradenstvo v zrozumiteľnom jazyku, ktorý je prispôsobený jeho veku, zrelosti a schopnostiam.
54. Informácie o procesnom systéme zahŕňajú potrebu podrobných informácií o tom, ako sa uskutoční súdne konanie, aké bude postavenie a úloha dieťaťa, ako sa uskutoční vypočutie, aké bude očakávané načasovanie, význam a dosah akejkoľvek poskytnutej svedeckej výpovede, dôsledky určitého činu atď. Je potrebné, aby deti rozumeli tomu, čo sa deje, ako by sa veci mohli alebo budú ďalej vyvíjať, aké možnosti majú a aké sú dôsledky týchto možností. Je potrebné, aby boli informované o možných alternatívach k súdnemu konaniu. V niektorých prípadoch môže byť mediácia vhodnejšia ako zásah súdu, hoci za iných okolností môže obrátenie sa na súd poskytnúť dieťaťu viac záruk. Rôzne dôsledky takéhoto výberu musia byť dieťaťu jasne vysvetlené, aby mohlo prijať rozhodnutie na základe dostatočných informácií –aj keď dieťa nemusí byť nutne osobou, ktorá prijíma rozhodnutie v každom prípade. Tieto informácie by mohli byť poskytnuté aj prostredníctvom rôznych materiálov zohľadňujúcich potreby detí, ktoré obsahujú príslušné právne informácie (usmernenie 4).

34. Toto právo je zahrnuté aj v rôznych nástrojoch, medzi ktoré patrí Dohovor OSN o právach dieťaťa [článok 13 ods. 1, článok 37 písm. d), článok 40 ods. 2 písm. b) bod ii), článok 42], usmernenia OSN o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov (ECOSOC Res. 2005/20, 22. júl 2005, VII) a Európsky dohovor o výkone práv dieťaťa. (ETS č. 160, článok 3).

35. Článok 42 Dohovoru OSN o právach dieťaťa.

36. Nemali by byť obmedzené na výlučne právne informácie, ale mali by obsahovať napríklad aj informácie o existencii ombudsmana alebo ďalších služieb pre deti.

55. V usmernení 5 sa ukladá povinnosť poskytnúť informácie o všetkých obvineniach vznesených voči dieťaťu, a to rýchlo a priamo dieťaťu aj rodičom, a o právach, ktoré má dieťa využívať v takýchto prípadoch. Dieťaťu sa musia poskytnúť aj informácie o rozhodnutiach súvisiacich s trestným stíhaním, dôležitom vývoji po súdnom konaní a o tom, ako bude stanovený výsledok prípadu. Mali by mu byť poskytnuté aj informácie o možných mechanizmoch podávania sťažností, dostupných systémoch právnej pomoci, zastupovaní alebo ďalšom možnom poradenstve, na ktoré má nárok. Po vyhlásení rozsudku by dieťaťu malo byť poskytnuté odôvodnenie spôsobom, ktorý môže úplne pochopiť. Ešte dôležitejšie je to v prípade detí s osobitnými vzdelávacími potrebami alebo nízkou úrovňou gramotnosti³⁷.

56. V prípade cezhraničného občianskeho práva a rodinných sporov by dieťaťu mali byť v závislosti od jeho zrelosti a úrovne chápania poskytnuté odborné informácie týkajúce sa prístupu k justícii v rôznych jurisdikciách a o dôsledkoch súdnych konaní na jeho život. Deti čelia osobitným problémom v prípadoch, keď boli v minulosti zaznamenané rodinné konflikty a/alebo zneužívanie.

V oboch prípadoch V. a T. proti Spojenému kráľovstvu súd uviedol, že skutočná prítomnosť v súdnej sieni predpokladá, že obvinený vo všeobecnosti pochopil povahu súdneho konania vrátane dosahu akéhokoľvek trestu, ktorý môže byť uložený. Preto mladiství obžalovaní musia byť v každom prípade zastupovaní kvalifikovanými advokátmi, ktorí majú skúsenosti s jednaním s deťmi³⁸.

37. Informácie je niekedy nutné preložiť do jazyka, ktorému dieťa rozumie (cudzí jazyk, Braillovo písmo alebo iné), ako je to v prípade dospelých, a formálna právna terminológia bude musieť byť vysvetlená tak, aby dieťa dokázalo porozumieť jej významu.

38. Európsky súd pre ľudské práva (veľká komora), rozsudok zo 16. decembra 1999, *T. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 24724/94, bod 88, a rozsudok zo 16. decembra 1999, *V. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 24888/94, bod. 90.

V niektorých členských štátoch Rady Európy sú pre deti a mladých ľudí dostupné súkromné alebo dotované služby, v rámci ktorých môžu získať informácie o právach detí všeobecne alebo základné informácie o právnych otázkach ich vlastného prípadu alebo situácie. V určitých členských štátoch, napríklad Belgicku a Holandsku, existujú „strediská pre práva detí“³⁹, ktoré ich môžu odkázať na advokáta, poskytnúť im pomoc pri výkone ich práv (napríklad pri napísaní listu sudcovi, aby boli vypočuté vo veci) atď.

2. Ochrana súkromného a rodinného života

57. Anonymita a ochrana osobných údajov, pokiaľ ide o masmédiá, môžu byť v prípade detí nevyhnutné, ako je stanovené v niekoľkých nástrojoch⁴⁰. V tejto súvislosti je potrebné osobitne spomenúť Dohovor Rady Európy o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov (ETS č. 108)⁴¹, v ktorom je uvedený súbor všeobecne uznávaných noriem týkajúcich sa najmä zberu a spracovania údajov a kvality údajov. Rovnako ako v prípade ECHR deti využívajú všetky práva podľa tohto dohovoru, aj keď sa tento dohovor jednoznačne neodvoláva na práva detí. Okrem toho v jeho článku 6 sú stanovené osobitné opatrenia, pokiaľ ide o citlivé údaje, medzi ktoré patria osobné údaje týkajúce sa usvedčení z trestného činu. Ďalšie kategórie údajov by mohli byť vnútroštátnym právom vymedzené ako citlivé alebo by s nimi verejné orgány mohli zaobchádzať ako s citlivými údajmi, čo by umožnilo lepšiu ochranu súkromia detí. Napríklad v jednom nástroji⁴² sú uvedené tieto

39. „Kinderrechtswinkel“ v Gante a Bruggách a „Service Droits des jeunes“ vo väčšine väčších miest vo francúzsky hovoriacom spoločenstve v Belgicku.

40. Napríklad článok 11 ods. 3 Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (CETS č. 197) sa zaoberá otázkou súkromia a ochrany osobných údajov, pričom žiada štáty, aby stanovili regulačné opatrenia pre tlač. V usmerneniach Organizácie Spojených národov o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov (ECOSOC Res 2005/20, 22. júl 2005), časť X, bod 27, sa uvádza: „Informácie týkajúce sa účasti dieťaťa na súdnom konaní by mali byť chránené. To možno dosiahnuť zachovaním dôvernosti a obmedzením zverejnenia informácií, ktoré môžu viesť k identifikácii dieťaťa, ktoré je obeťou alebo svedkom v súdnom konaní“. Táto problematika je opísaná aj v minimálnych štandardných pravidlách OSN týkajúcich sa výkonu súdnictva za účasti mladistvých (pekinské pravidlá, 1985, článok 8): „Právo mladistej osoby na súkromie by malo byť rešpektované vo všetkých fázach, aby sa predišlo spôsobeniu ujmy mladistej osobe prostredníctvom neprimeranej pozornosti verejnosti alebo prostredníctvom procesu nálepkovania. V zásade by nemali byť zverejnené žiadne informácie, ktoré môžu viesť k identifikácii mladistvého páchateľa“.

41. Tento nástroj má globálnu funkciu, keďže je otvorený pristúpeniu štátov, ktoré nie sú členmi Rady Európy, ak ich právne predpisy spĺňajú požiadavky tohto dohovoru.

42. Stanovisko pracovnej skupiny EÚ pre ochranu údajov k ochrane osobných údajov detí č. 2/2009 (všeobecné usmernenia a špeciálny prípad škôl).

kategórie: disciplinárne konania, zaznamenávanie prípadov násilia, lekárske ošetrovanie v škole, školské zameranie, špeciálne vzdelávanie pre zdravotne postihnuté osoby a sociálna pomoc pre žiakov z chudobných rodín.

58. Výbor Organizácie Spojených národov pre práva dieťaťa vo svojej všeobecnej pripomienke č. 10⁴³ okrem iného odporúča neverejné súdne konanie, zachovanie dôvernosti záznamov, vyhlásenie rozsudku, v ktorom nebude zverejnená totožnosť dieťaťa atď. Súd uvádza možnosť, aby sa prípady prerokovali za zatvorenými dverami, ak si to vyžaduje záujem dieťaťa alebo jeho súkromie⁴⁴, a usmernenie 9 pripomína členským štátom túto osvedčenú prax. Táto zásada by sa však mala uviesť do súladu so zásadou slobodného prístupu k súdnemu konaniu, ktorá existuje v mnohých členských štátoch.

59. Ďalšími možnými spôsobmi ochrany súkromia v médiách sú okrem iného poskytnutie anonymity alebo pseudonymu, použitie zásten alebo skreslenie hlasu, vymazanie mien a ďalších prvkov, ktoré môžu viesť k identifikácii dieťaťa, zo všetkých dokumentov, zákaz akejkoľvek formy záznamu (fotografia, audiozáznam, videozáznam) atď.

60. Členské štáty majú v tejto súvislosti pozitívne záväzky. V usmernení 7 sa zdôrazňuje, že je nevyhnutné monitorovať právne záväzné alebo profesijné kódexy správania pre tlač vzhľadom na skutočnosť, že akákoľvek škoda spôsobená po uverejnení mien a/alebo fotografií je často nenapraviteľná.

61. Hoci zásada zachovania neprístupnosti identifikovateľných informácií pre širokú verejnosť a tlač zostáva hlavnou zásadou, mohli by nastať prípady, keď dieťa môže mať výnimočne prospech z toho, že sa vec odhalí alebo dokonca v širokej miere zverejní, napríklad keď dieťa bolo unesené. Rovnako platí, že pre danú vec môže byť propagácia na verejnosti prospešná, aby zvýšila podporu alebo informovanosť.

43. Všeobecná pripomienka č. 10 k právam detí v súdnictve vo veciach mladistvých (CRC/C/GC/10, 25. apríl 2007).

44. Rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva, článok 63.

62. Otázka súkromia je osobitne dôležitá v niektorých opatreniach určených na boj proti protispoločenskému správaniu detí. Konkrétnejšie, vykonávanie takzvaných nariadení o protispoločenskom správaní (Anti-Social Behaviour Orders, ASBO) v Spojenom kráľovstve vrátane politiky „uvádzania mien a spôsobenia hanby“ ukazuje, že v takýchto prípadoch nie sú osobné údaje pred širokou verejnosťou vždy chránené. V usmernení 10 sa v tejto súvislosti ukladá všetkým odborníkom pracujúcim s deťmi prísna povinnosť s výnimkou prípadov, keď existuje riziko spôsobenia ujmy dieťaťu (pozri článok 12 Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, CETS č. 201).

Vo veci *B. a P. proti Spojenému kráľovstvu* súd rozhodol, že konania týkajúce sa bydliska detí po rozvode alebo odlúčení rodičov sú hlavnými príkladmi prípadov, keď vylúčenie tlače a verejnosti môže byť odôvodnené ochranou súkromia dieťaťa a ďalších strán a snahou zabrániť poškodeniu záujmov spravodlivosti⁴⁵.

Okrem toho vo veci *V. proti Spojenému kráľovstvu* súd uviedol: „Z toho vyplýva, že pokiaľ ide o malé dieťa obvinené zo spáchania závažného trestného činu, ktorý priťahuje značnú pozornosť médií a záujem verejnosti, by bolo nevyhnutné uskutočniť prerokovanie tak, aby sa čo najviac obmedzil jeho pocit strachu a zábran“⁴⁶.

V už uvedených veciach *V. a T. proti Spojenému kráľovstvu* týkajúcich sa trestných konaní vedených proti dvom mladým chlapcom, ktorí zavraždili batoľa, súd okrem iného uviedol: „[...] je nevyhnutné, aby sa s dieťaťom obvineným zo spáchania trestného činu zaobchádzalo spôsobom, pri ktorom sa v plnej miere zohľadňuje jeho vek, úroveň zrelosti a duševných a emočných schopností, a aby sa prijali opatrenia na podporu jeho schopnosti porozumieť súdnemu konaniu a zúčastniť sa

na ňom“⁴⁷. Ďalej „z toho vyplýva, že pokiaľ ide o malé dieťa obvinené zo spáchania závažného trestného činu, ktorý priťahuje značnú pozornosť médií a záujem verejnosti, bolo by nevyhnutné uskutočniť prerokovanie tak, aby sa čo najviac obmedzil jeho pocit strachu a zábran“⁴⁸.

3. Bezpečnosť (osobitné preventívne opatrenia)

- 63.** Pokiaľ ide o deti ako obeť, tieto usmernenia sa inšpirovali zásadami usmernení OSN o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov⁴⁹ a Dohovorom Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, ktorý vyžaduje zaistenie bezpečnosti detí, ich rodín a svedkov pred zastrašovaním, odplatou a opakovanou viktimizáciou⁵⁰.
- 64.** Usmernenie 11 pripomína, že deti, najmä tie zraniteľné, by mali byť chránené pred ujmou v akejkoľvek forme. V tomto zmysle sa opiera o mnohé existujúce ustanovenia.
- 65.** V určitých členských štátoch bolo na ochranu dieťaťa zavedené preverovanie pracovníkov pôsobiacich v službách pre deti, ako je odporúčené v usmernení 12, vrátane kontroly záznamov v registri trestov a predbežných opatrení, ktoré sa majú prijať, keď osoba údajne spáchala trestný čin proti deťom. Pri tejto činnosti by sa samozrejme mala rešpektovať zásada prezumpcie neviny a nezávislosti súdneho systému.
- 66.** Usmernenie 13 pripomína základnú zásadu osobitnej potreby ochrany, keď údajným páchatelom je rodič, iný rodinný príslušník alebo priamy poskytovateľ starostlivosti.

47. Európsky súd pre ľudské práva (veľká komora), rozsudky zo 16. decembra 1999, *T. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 24724/94, bod 84, a *V. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 24888/94, bod 86.

48. Európsky súd pre ľudské práva (veľká komora), rozsudky zo 16. decembra 1999, *T. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 24724/94, bod 85, a *V. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 24888/94, bod 87.

49. Usmernenia Organizácie Spojených národov o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov (ECOSOC Res 2005/20, 22. júl 2005).

50. Článok 31, ods. 1. písm. f).

45. Európsky súd pre ľudské práva *B. a P. proti Spojenému kráľovstvu*, rozsudok z 24. apríla 2001, č. 36337/97 a 35974/97, bod 38.

46. Európsky súd pre ľudské práva (veľká komora), rozsudok zo 16. decembra 1999, *V. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 24888/94, bod 87.

4. Odborná príprava odborníkov

- 67.** Všetci odborníci pracujúci s deťmi (polícia, advokáti, sudcovia, mediátori, sociálni pracovníci a ďalší odborníci) by mali absolvovať odbornú prípravu zameranú na komunikačné zručnosti, používanie jazyka prispôbeného deťom a rozvíjanie znalostí v oblasti detskej psychológie, ako je stanovené v usmernení 14. Málo z nich má však v tejto súvislosti znalosti o právach detí a procesných záležitostiach.
- 68.** Práva detí by mohli a mali byť súčasťou učebných osnov na školách, ako aj v špeciálnych oblastiach vyššieho vzdelávania (právo, psychológia, sociálna práca, odborná príprava policajtov atď.). Mali by zahŕňať špecifiká práv detí a právnych predpisov týkajúcich sa problematiky detí, medzi ktoré patrí rodinné právo, súdnictvo vo veciach mladistvých, azylové a imigračné právo atď. Členským štátom sa odporúča, aby vytvorili osobitné školiace kurzy.
- 69.** Na už uvedenej konferencii v Tolede (pozri odsek 6) sa dospelo k záveru: „Všetci odborníci – najmä sudcovia, psychológovia a advokáti – zaoberajúci sa deťmi v oblasti súdnictva by mali dostávať primerané informácie, zvyšovať svoju informovanosť a absolvovať odbornú prípravu zameranú na primerané metódy vypočúvania“⁵¹.

Flámska advokátska komora a jej komisia advokátov pre mládež už niekoľko rokov ponúka svojim členom dvojročný kurz zameraný na práva detí. Právne informácie sú doplnené o základnú odbornú prípravu v oblasti detskej psychológie a vývoji dieťaťa a praktickú odbornú prípravu zameranú napríklad na komunikáciu s deťmi. Účasť na všetkých moduloch je povinná na získanie osvedčenia „advokát pre mládež“⁵². V roku 2010 bolo vyškolených približne 400 advokátov pre mládež⁵².

51. www.coe.int/t/dghl/standardsetting/children/Toledoconference_en.asp.

52. Viac informácií (vo flámskom jazyku) sú na webovej stránke: www.jeugadvocaat.be.

5. Multidisciplinárny prístup

- 70.** Text usmernení ako celok, a najmä usmernenia 16 až 18 odporúčajú členským štátom, aby pri práci s deťmi posilňovali interdisciplinárny prístup.
- 71.** V prípadoch, ktorých účastníkmi sú deti, by sudcovia a ďalší odborníci v oblasti práva mali pri prijímaní rozhodnutí, ktoré budú mať priamy alebo nepriamy vplyv na súčasné alebo budúce blaho dieťaťa, využívať podporu a poradenstvo ďalších odborníkov z rôznych odborov, napríklad posúdenie záujmu dieťaťa, možné škodlivé účinky súdneho konania na dieťa atď.
- 72.** Multidisciplinárny prístup k deťom je osobitne nevyhnutný v prípade detí, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom. Existujúce a zlepšujúce sa chápanie detskej psychológie, potrieb, správania a vývoja detí nie je vždy dostatočne založené na spolupráci s odborníkmi v oblastiach presadzovania práva.

Na Islande, v Nórsku a vo Švédsku môžu prípady zneužívania a násillia riešiť takzvané „domy detí“. Odborníci v oblasti sociálnych služieb, odborníci v oblasti súdneho lekárstva, detskí lekári, policajní úradníci a úradníci prokuratúry spolupracujú, najmä v počiatočných fázach vyšetrovania, ktoré vedie polícia a sociálne služby. Organizujú a rozdeľujú rôzne úlohy, ktoré je potrebné vykonať. Pohovory s dotknutými deťmi sa uskutočňujú v týchto domoch, pričom existuje možnosť, aby pohovor počúvala tretia strana vo vedľajšej miestnosti prostredníctvom videospojenia. Nachádzajú sa tu aj miestnosti na lekárske vyšetrenie a poradenstvo.

6. Pozbavenie slobody

- 73.** Osobitnú pozornosť je potrebné venovať spôsobu zaobchádzania so zadržanými deťmi vzhľadom na ich prirodzenú zraniteľnosť. Praktické opatrenia týkajúce sa zadržania detí sú navrhnuté v mnohých nástrojoch Rady Európy, napríklad v odporúčaní CM/REC(2008)11 o európskych pravidlách pre mladistvých páchatelov, na ktorých sa vzťahujú sankcie alebo opatrenia, alebo v normách Európskeho výboru na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo

trestaniu⁵³. Ako je uvedené v bývalom nástroji, treba vynaložiť osobitné úsilie, aby sa predišlo zadržaniu vo vyšetrovacej väzbe. Medzinárodné orgány pre práva detí sú veľmi kritické, pokiaľ ide o jeho využívanie a snažia sa ho obmedziť⁵⁴. V určitých prípadoch však zadržanie vo vyšetrovacej väzbe môže byť stále nevyhnutné, napríklad aby sa zabránilo manipulovaniu dôkazov, ovplyvňovaniu svedkov alebo keď existuje riziko kolúzie či úniku atď.

74. Keďže existuje už mnoho noriem týkajúcich sa práv mladistvých, ktorí boli zbavení slobody⁵⁵, netreba ich v týchto usmerneniach opakovať. Hlavnou zásadou je, aby v dôsledku pozbavenia slobody nebolo obmedzené žiadne ďalšie právo detí s výnimkou práva na slobodu. Ako je jasne stanovené v usmerneniach 19 a 20, treba sa čo najviac vyhnúť súdnym opatreniam zahŕňajúcim zadržanie v akejkoľvek forme a takéto opatrenia by mali byť iba krajnou možnosťou, ktorá sa používa čo najkratšie a obmedzuje sa na závažné prípady⁵⁶. Je to nevyhnutná právna povinnosť. Okrem toho je všeobecne známe, že zadržaním sa nezmenšuje riziko recidívy.

75. Ako už bolo uvedené, oddiely týkajúce sa pozbavenia slobody a polície nemajú za cieľ zostaviť úplný zoznam práv a záruk, ale predstavujú absolútne minimum práv, ktoré by mali deti využívať. Usmernenie 21 by sa malo chápať v tomto zmysle.

76. Otázka, či deti zadržiavať alebo nezadržiavať s dospelými, nie je novou otázkou. V niektorých prípadoch, ak ide napr. o malé deti, môže byť v ich záujme, aby neboli oddelené od zadržaného rodiča. To platí aj v prípadoch detí zadržaných prisťahovalcov, ktoré by nemali byť oddelené od svojej rodiny. Niekoľko členských štátov Rady Európy sa domnieva, že v rozľahlých, riedko osídlených oblastiach môže byť výnimočne v záujme dieťaťa, aby bolo zadržané v zariadení pre dospelých (uľahčí sa tým návšteva rodičov, ktorí môžu napríklad bývať stovky kilometrov od zariadenia). Takéto prípady si však vyžadujú osobitnú ostražitosť zadržiavajúcich orgánov, aby sa predišlo zneužívaniu detí dospelými.

53. Normy CPT (CPT/inf/E (2002) 1, Rev 2009 na webovej stránke: <http://www.cpt.coe.int/en/docsstandards.htm>).

54. Pozri napríklad záverečné pripomienky týkajúce sa Belgicka: „Výbor odporúča, aby zmluvný štát: [...] c) [...] v súlade s článkom 37 dohovoru zabezpečil, aby zbavenie slobody bolo iba krajnou možnosťou používanou čo najkratšie, aby záruky náležitého konania boli v plnej miere rešpektované a aby osoby mladšie ako 18 rokov neboli zadržiavané spolu s dospelými.“ (CRC/C/15/Add. 178, bod 32, písm. c), 13. júl 2002).

55. Dohovor OSN o právach dieťaťa, články 37 a 40.

56. Odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2008) 11, bod 59 ods. 1.

77. Výbor pre práva dieťaťa Organizácie Spojených národov sa však veľmi jasne vyjadril k tomuto problému na základe článku 37 písm. c) Dohovoru OSN o právach dieťaťa. V už uvedenom odporúčaní CM/Rec(2008) 11 sa takisto uvádza, že mladiství by nemali byť zadržiavaní v zariadeniach určených pre dospelých, ale v zariadeniach, ktoré sú špeciálne určené pre mladistvých.

78. V niekoľkých odkazoch sa pripomína, že usmernenia sa vzťahujú na deti žiadajúce o azyl a že tejto obzvlášť zraniteľnej skupine je potrebné venovať osobitnú pozornosť; maloletí bez sprievodu bez ohľadu na to, či sú žiadateľmi o azyl, by nemali byť zbavení slobody iba preto, že nemajú povolenie na pobyt (usmernenie 22).

Vo veci *Guvec proti Turecku* súd zopakoval svoje pripomienky k nepriemeranej dĺžke zadržania. Jednoznačne uviedol: „Minimálne v troch rozsudkoch týkajúcich sa Turecka súd vyjadril svoje pochybnosti o praxi zadržiavať deti vo vyšetrovacej väzbe (pozri vec *Selçuk proti Turecku*, č. 21768/02, bod 35, 10. január 2006; *Koşti a i. proti Turecku*, č. 74321/01, bod 30, 3. máj 2007; už uvedenú vec *Nart proti Turecku*, 20817/04, bod 34) a konštatoval porušenie článku 5 ods. 3 dohovoru z dôvodu podstatne kratšej vyšetrovacej väzby ako tej, ktoré strávil žiadateľ v tejto veci. Napríklad žiadateľ vo veci *Selçuk* bol približne štyri mesiace zadržiavaný vo vyšetrovacej väzbe, keď mal 16 rokov, a vo veci *Narte* žiadateľ strávil 48 dní vo vyšetrovacej väzbe, keď mal 17 rokov. V tomto prípade bol žiadateľ zadržiavaný od veku 15 rokov a bol držaný vo vyšetrovacej väzbe počas doby presahujúcej štyri a pol roka. Z hľadiska uvedených skutočností je súd toho názoru, že dĺžka zadržiavania žiadateľa vo vyšetrovacej väzbe bola nadmerná a predstavovala porušenie článku 5 ods. 3 dohovoru“.⁵⁷

B. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí pred súdnym konaním

79. Zložitou, ale dôležitou otázkou je otázka minimálneho veku trestnej zodpovednosti. Tento vek sa medzi jednotlivými členskými štátmi Rady Európy líši a pohybuje sa od 8 rokov po dospelosť. Text usmernenia 23 bol inšpirovaný odporúčaním CM/Rec(2008)11 Výboru ministrov adresovaným členským štátom o európskych pravidlách pre mladistvých páchatelov, na ktorých sa vzťahujú sankcie alebo opatrenia. V

57. Európsky súd pre ľudské práva (druhá sekcia), rozsudok z 20. januára 2009, *Guvec proti Turecku*, č. 70337/01, body 109 – 110.

Dohovore OSN o právach dieťaťa nie je stanovený žiadny vek, ale vo všeobecnej pripomienke č. 10 k právam detí v súdnictve vo veciach mladistvých sa členským štátom odporúča, aby nestanovili príliš nízky minimálny vek. Minimálne štandardné pravidlá OSN týkajúce sa výkonu súdnictva za účasti mladistvých obsahujú podobné posolstvo. Európska sieť ombudsmanov pre deti (ENOC) sa prihovára za to, aby bol tento vek zvýšený na 18 rokov, a odporúča rozvíjať inovačné systémy s cieľom reagovať na všetkých páchatelov s nižším vekom, ako je vek dospelosti, ktoré sa skutočne zameriavajú na ich výchovu (prevýchovu), opätovné začlenenie a rehabilitáciu.

80. Vo veciach súdnictva pre mladistvých by sa mal vo všeobecnosti podporovať a realizovať preventívny prístup a prístup zameraný na opätovné začlenenie. Systém trestného práva by nemal byť automaticky uvedený do pohybu v prípade menej závažných trestných činov, keď úspešnejšie môžu byť konštruktívnejšie a výchovnejšie opatrenia. Okrem toho členské štáty by mali reagovať na trestné činy nielen primerane k okolnostiam a závažnosti trestného činu, ale aj primerane k veku, menšiemu previneniu a potrebám dieťaťa a spoločnosti.

81. V usmerneniach 24 až 26 sa pripomína, že niekoľko členských štátov zameralo pozornosť na riešenie konfliktov mimo súdov, okrem iného formou rodinnej mediácie, nápravných programov a restoratívnej justície. Je to pozitívny vývoj a členské štáty sa vyzývajú k tomu, aby zabezpečili, že deti môžu využívať tieto postupy, ak nie sú používané ako prekážka brániaca prístupu dieťaťa k justícii.

82. Takéto postupy už existujú v mnohých členských štátoch Rady Európy a môžu sa týkať postupov pred súdnym konaním, počas neho a po ňom. Osobitne dôležitými sa stávajú v oblasti súdnictva vo veciach mladistvých. V týchto usmerneniach sa neuprednostňuje žiadna z mimosúdnych alternatív a tieto usmernenia by mali byť takisto vykonávané v rámci nich, najmä v prípade rodinných konfliktov, ktoré nezahŕňajú iba vyložene právne otázky. Právo má v tejto oblasti svoje obmedzenia a môže mať z dlhodobého hľadiska škodlivé vplyvy. Uvádza sa, že riešenie sporov prostredníctvom mediácie je viac rešpektované, pretože dotknuté strany sú aktívne zapojené do procesu. Svoju úlohu v ňom môžu zohrávať aj deti. Mohlo by sa zvážiť aj povinné využitie mediačných služieb pre súdnym konaním: táto možnosť by nemala znamenať, že ľudia budú nútení k mediácii (čo by bolo v rozpore s celkovou myšlienkou mediácie), ale mala by každému poskytnúť možnosť, aby bol informovaný o takejto alternatíve.

83. Aj keď vládne určité presvedčenie, že deti by mali, pokiaľ je to možné, zostať mimo súdov, súdne konanie nie je nutne horšie ako mimosúdna alternatíva, pokiaľ je v súlade so zásadami súdnictva zohľadňujúceho potreby detí. Rovnako ako prostredie súdu, aj mimosúdne alternatívy môžu zahŕňať riziká, pokiaľ ide o práva detí, napríklad riziko zníženého rešpektovania základných zásad, medzi ktoré patrí prezumpcia neviny, právo na právne poradenstvo atď. Akýkoľvek uskutočnený výber by mal byť preto preskúmaný z hľadiska nespornej kvality daného systému.

84. Vo všeobecnej pripomienke č. 12 Výbor pre práva dieťaťa Organizácie Spojených národov odporúča⁵⁸: „V prípade nápravného programu, vrátane mediácie, musí mať dieťa možnosť vyjadriť slobodný a dobrovoľný súhlas a musí mu byť poskytnutá možnosť získať právne alebo iné poradenstvo a pomoc pri stanovení primeranosti a vhodnosti navrhnutého nápravného programu“. Usmernenie 26 však vyžaduje, aby deti mali v súdnom aj mimosúdnom konaní zaručenú rovnakú úroveň ochranných opatrení.

85. Ak to zhrnieme, text usmernení podporuje prístup detí ako držiteľov práva k vnútroštátnym súdom v súlade s judikatúrou súdu, na ktorý sa môžu obrátiť, ak chcú. Takýto prístup je však vyvážený a zosúladený s alternatívami k súdnemu konaniu.

V kantóne Friburg vo Švajčiarsku bol pre deti, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom, vypracovaný systém mediácie. V snahe nájsť rovnováhu medzi rehabilitáciou a trestom sa v rámci mediácie posudzujú práva a záujmy obete a páchatela. V prípade, že sú splnené určité kritériá, môže sudca postúpiť vec mediátorovi. Hoci za mediáciu ako takú je zodpovedný mediátor, za trestnú vec zostáva zodpovedný sudca. Bez ohľadu na to, či dôjde k dohode medzi stranami, sa výsledok mediácie oznamuje sudcovi, ktorý môže buď vyjadriť súhlas (písomne) alebo pokračovať v konaní, ak sa nedosiahne dohoda.

58. Všeobecná pripomienka č. 12 k právu dieťaťa byť vypočuté (CRC/C/GC/12, 1. júl 2009), bod 59.

V Nórsku sa páry žiadajúce o rozvod, ktoré majú deti mladšie ako 16 rokov, musia pred začatím súdneho konania pokúsiť o mediáciu. Účelom je pomôcť rodičom, aby sa priateľsky dohodli na tom, kde budú deti bývať, na rodičovských povinnostiach a na práve na styk s dieťaťom, aby sa zabezpečilo zohľadnenie záujmu dieťaťa.

C. Deti a polícia

86. Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí by mala uplatňovať aj polícia. Platí to vo všetkých prípadoch, keď by deti mohli prísť do kontaktu s políciou, a má to osobitný význam, ako je stanovené v usmernení 27, pri riešení prípadov zraniteľných detí.

87. Je obvyklé, že postoj zohľadňujúci potreby detí by mal byť prítomný aj v potenciálne rizikových prípadoch, medzi ktoré patrí zatknutie alebo vypočúvanie detí, na ktoré sa vzťahujú usmernenia 28 a 29. S výnimkou mimoriadnych prípadov je potrebné, aby rodičia boli urýchlene informovaní o zatknutí svojho dieťaťa a dieťa by malo mať vždy prístup k advokátovi alebo akémukoľvek inému subjektu, ktorý je v súlade s vnútroštátnym právom zodpovedný za ochranu práv detí, a právo informovať rodičov alebo osobu, ktorej dôverujú. Kontakt so službami na ochranu mládeže by mal byť povolený od momentu zatknutia⁵⁹. Iba vtedy, ak rodičia nie sú k dispozícii, je potrebné obrátiť sa na inú osobu, ktorej dieťa dôveruje (napríklad na jeho starých rodičov).

88. Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT) vypracoval súbor noriem, ktoré sa vzťahujú na zadržiavanie detí políciou. Okrem toho vo svojich pripomienkach k návrhu európskych pravidiel pre mladistvých páchatelov⁶⁰ zdôraznil, že v týchto pravidlách by malo byť výslovne uvedené, že od detí zadržaných políciou by sa nemala vyžadovať žiadna výpoveď alebo podpísanie akéhokoľvek dokumentu týkajúceho sa trestného činu, z ktorého sú deti podozrivé, bez toho, aby bol

59. Nedávny rozsudok belgického súdu pre mladistvých (Antverpy, 15. február 2010) zbavil mladistvého páchatela viny, pretože sudca zistil, že jeho právo na obhajobu bolo porušené, keďže mu nebolo poskytnuté právne poradenstvo pri policajnom výsluchu, pri ktorom bol, ako tvrdil, donútený priznať sa k spáchaniu daných trestných činov. Sudca dospel k záveru, že bol porušený článok 6 ECHR.

60. CPT, 18. všeobecná správa (2007 – 2008), bod 24.

prítomný advokát alebo osoba ich dôvery, ktorí im pomôžu. Tieto normy sú podporené usmernením 30. Bolo by užitočné, aby štáty zvažili zriadenie špeciálnych policajných jednotiek vyškolených na plnenie týchto úloh.

Vo veci *Okkali proti Turecku* súd preskúmal prípad 12-ročného chlapca zatknutého políciou, ktorý tvrdil, že sa s ním zle zaobchádzalo. Súd bol toho názoru, že ako maloletý mal mať väčšiu ochranu a že orgány nezohľadnili jeho osobitnú zraniteľnosť. Súd dodal, že v takýchto prípadoch by mal byť vymenovaný advokát, ktorý má pomôcť dieťaťu, a že o zadržaní je potrebné informovať rodičov (alebo zákonných zástupcov)⁶¹.

Vo veci *Salduz proti Turecku* bol súd toho názoru, že došlo k porušeniu článku 6 ods. 1 ECHR, pretože 17-ročný podozrivý nemal prístup k advokátovi počas piatich dní vo vyšetrovacej väzbe. Súd konštatoval, že „aby právo na spravodlivé súdne konanie podľa článku 6 ods. 1 zostalo dostatočne „účelné a účinné“, prístup k advokátovi by mal byť spravidla poskytnutý od prvého výsluchu podozrivého políciou [...]“⁶². Súd takisto uviedol, že jedným z osobitných prvkov tohto prípadu bol vek žiadateľa. Vzhľadom na značný počet príslušných medzinárodných právnych nástrojov týkajúcich sa právnej pomoci pre maloletých vo vyšetrovacej väzbe súd zdôraznil veľmi dôležitý význam poskytovania prístupu k advokátovi v prípade, že osoba vo vyšetrovacej väzbe je maloletou osobou⁶³.

D. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí počas súdneho konania

89. Vo všetkých súdnych konaniach – občianskych, trestných a správnych – by sa mali uplatňovať tieto prvky súdnictva:

61. Európsky súd pre ľudské práva (druhá sekcia), rozsudok zo 17. októbra 2006, *Okkali proti Turecku*, č. 52067/99, bod 69 a nasl.

62. Európsky súd pre ľudské práva (veľká komora), rozsudok z 27. novembra 2008, *Salduz proti Turecku*, č. 36391/02, bod 55.

63. Tamtiež, body 56 – 62.

1. Prístup k súdu a súdnemu konaniu

- 90.** Hoci sú deti z právneho hľadiska považované za držiteľov práv, ako je stanovené v usmernení 34, často nie sú schopné ich skutočne vykonávať. V roku 1990 Parlamentné zhromaždenie Rady Európy vo svojom odporúčaní 1121 týkajúcom sa práv detí zdôraznilo, že „deti majú práva, ktoré môžu vykonávať nezávisle, dokonca aj keď sú dospelí proti“⁶⁴. Dohovor OSN o právach dieťaťa obsahuje v článku 37 písm. d) určité právo iniciatívy umožňujúce dieťaťu obrátiť sa na súd a odvolávať sa na nezákonnosť zbavenia svojej slobody. V súčasnosti sa výrazne podporuje zavedenie postupu podávania sťažností podľa tohto dohovoru⁶⁵. Tým sa hádam poskytne deťom rovnaký druh opravných prostriedkov na boj proti porušovaniu ich práv, aký sa poskytuje dospelým na základe niekoľkých dohovorov o všeobecných ľudských právach.
- 91.** V rovnakej súvislosti poskytuje ECHR „každému“, ktorého ľudské práva boli porušené, právo na „účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom“⁶⁶. Toto znenie jasne zahŕňa deti. Výsledkom je, že deti môžu predložiť svoju vec súdu, hoci podľa vnútroštátnych právnych predpisov často nemajú právo začať súdne konanie⁶⁷.
- 92.** Vzhľadom na to, že väčšina právnych predpisov o právnej nespôsobilosti detí je vypracovaná s cieľom chrániť deti, je napriek tomu nevyhnutné, aby táto chýbajúca spôsobilosť nebola použitá proti nim, keď sú ich práva porušované alebo keď nikto iný neobhajuje tieto práva.
- 93.** V usmernení 34 sa takisto odporúča, aby právne predpisy členských štátov podľa potreby podporovali prístup k súdu v prípade detí, ktoré dostatočne chápu svoje práva. Na ochranu týchto práv sa v uvedenom usmernení odporúča používať aj opravné prostriedky, a to po získaní primeraného právneho poradenstva.

- 94.** Pozornosť je potrebné venovať silnej väzbe medzi otázkami prístupu k justícii, primeraného právneho poradenstva⁶⁸ a práva vyjadriť svoj názor na súdnom konaní. Cieľom týchto usmernení nie je podporovať deti, aby sa obracali na súdy bez zjavnej príčiny alebo právneho dôvodu. Je nepochybné, že deti, rovnako ako dospelí, by mali mať skutočný právny základ na predloženie veci súdu. Ak boli práva dieťaťa porušené alebo ak je potrebné ich chrániť a pokiaľ tak za dieťa neurobí zákonný zástupca, mala by existovať možnosť dať vec preskúmať súdnemu orgánu. Prístup detí k súdu môže byť nevyhnutný aj v prípadoch, keď môže dôjsť ku konfliktu záujmov medzi dieťaťom a zákonným zástupcom.
- 95.** Prístup k súdu môže byť založený na stanovenej vekovej hranici alebo na koncepte určitej schopnosti úsudku, zrelosti alebo úrovne chápania. Oba systémy majú výhody aj nevýhody. Jasná veková hranica má výhodu objektivity pre všetky deti a zaručuje právnu istotu. Poskytnutie prístupu deťom na základe ich individuálnej schopnosti úsudku dáva možnosť prispôbiť sa každému jednému dieťaťu podľa jeho úrovne zrelosti. Tento systém môže predstavovať riziko v dôsledku širokého priestoru na posúdenie, ktorý je ponechaný danému sudcovi. Treťou možnosťou je kombinácia oboch systémov: stanovená veková hranica, pričom dieťa mladšie ako stanovený vek ju môže napadnúť⁶⁹. Tým však môže vzniknúť ďalší problém, že dôkazné bremeno preukázania spôsobilosti alebo schopnosti úsudku nesie dieťa.
- 96.** V týchto usmerneniach nie je stanovená žiadna veková hranica, keďže často býva príliš prísna a svojvoľná a môže mať skutočne nespravodlivé dôsledky. Veková hranica takisto nemôže úplne zohľadniť rozmanitosť schopností a úrovní chápania medzi deťmi. Tie sa môžu značne líšiť v závislosti od vývojových schopností každého dieťaťa, životných skúseností, kognitívnych a ďalších zručností. 15-ročná osoba môže byť menej zrelá ako 12-ročná osoba, zatiaľ čo veľmi malé deti môžu byť dosť inteligentné, aby posúdili a pochopili svoju vlastnú špecifickú situáciu. Schopnosť, zrelosť a úroveň chápania sú reprezentatívnejšími skutočnými schopnosťami dieťaťa ako jeho vek.

64. Odporúčanie 1121 (1990) týkajúce sa práv detí, bod 6.

65. Kampaň za mechanizmy podávania podnetov v súvislosti s Dohovorom Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa.

66. Článok 13.

67. Pozri správu kancelárie súdu, už citovanú, s. 5: „Deti sa teda môžu obrátiť na súd aj vtedy, keď na základe vnútroštátnych právnych predpisov nie sú oprávnené začať súdne konanie“.

68. Slúži aj na presvedčenie dieťaťa, aby nezačalo konanie, ak v skutočnosti neexistuje žiadny právny dôvod alebo šanca uspieť.

69. Napríklad belgické právne predpisy niekedy využívajú vekovú hranicu a niekedy úroveň rozpoznavania.

97. Hoci sa uznáva, že všetky deti sú bez ohľadu na ich vek a schopnosti držiteľmi práv, vek je v skutočnosti v praxi významnou otázkou, keďže veľmi malé deti alebo deti s určitým telesným postihnutím nedokážu samy účinne chrániť svoje práva. Členské štáty by preto mali vytvoriť systémy, v rámci ktorých určenie dospelí budú môcť konať v mene dieťaťa: môžu to byť buď rodičia, advokáti alebo ďalšie inštitúcie alebo subjekty, ktoré by podľa vnútroštátnych právnych predpisov boli zodpovedné za ochranu práv detí. Tieto osoby alebo orgány by sa nemali stať účastníkmi alebo uznanými subjektmi iba vtedy, keď konanie už prebieha, ale mali by mať aj mandát na aktívne iniciovanie prípadov vždy, keď bolo porušené právo dieťaťa alebo keď hrozí, že bude porušené.

98. V usmernení 35 sa odporúča, aby členské štáty odstránili všetky prekážky brániace prístupu detí k súdu. Uvádza príklady ako trovy súdneho konania a chýbajúce právne poradenstvo, obsahuje však aj odporúčanie, aby boli odstránené aj ďalšie prekážky. Takéto prekážky môžu mať rôznu povahu. V prípade možného konfliktu záujmov medzi deťmi a ich rodičmi je potrebné vyhnúť sa požiadavke na súhlas rodičov. Je potrebné vytvoriť systém, pomocou ktorého neprimerané odmietnutie rodiča nemôže brániť dieťaťu, aby sa obrátilo na súd. Ďalšie prekážky brániace prístupu k justícii môžu byť finančnej alebo psychologickéj povahy. Procesné požiadavky by však mali byť čo najviac obmedzené⁷⁰.

99. V niektorých prípadoch dieťa nemôže napadnúť určité akty alebo rozhodnutia počas svojho detstva v dôsledku traumy, napríklad v prípade sexuálneho zneužívania alebo veľmi konfliktných rodinných záležitostí.

100. V takýchto prípadoch sa v usmernení 36 odporúča, aby prístup k súdu bol poskytnutý počas určitého obdobia po dosiahnutí dospelého veku dieťaťa. Preto sa členské štáty vyzývajú, aby preskúmali svoje zákony o premlčacích lehotách. V tejto súvislosti by Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (CETS č. 201) mohol poslúžiť ako inšpirácia⁷¹.

70. Je potrebné predchádzať príliš obmedzujúcemu alebo výlučne technickému prístupu k otázke zastupovania. Pozri I. Berro-Lefèvre, „Zlepšovanie prístupu detí k Európskemu súdu pre ľudské práva“, Medzinárodné súdnictvo pre deti, monografia č. 3, Štrasburg, Vydavateľstvo Rady Európy, 2008, s. 69 – 78.

71. Článok 33.

Súd vo veci *Stubbings a i. proti Spojenému kráľovstvu*⁷² bol toho názoru, že „v posledných rokoch sa zvyšuje informovanosť o širokom spektre problémov spôsobených zneužívaním dieťaťa a o jeho psychologických vplyvoch na obeť a je možné, že sa budú musieť zmeniť a upraviť pravidlá týkajúce sa premlčania žalôb uplatňované v členských štátoch Rady Európy, aby v blízkej budúcnosti obsahovali osobitné ustanovenie pre túto skupinu žalobcov.“⁷³

2. Právne poradenstvo a zastupovanie⁷⁴

101. Aby deti mali prístup k justícii, ktorá skutočne zohľadňuje ich potreby, členské štáty by mali uľahčiť prístup k advokátovi alebo inej inštitúcii alebo subjektu, ktoré sú podľa vnútroštátnych právnych predpisov zodpovedné za ochranu práv detí, a umožniť zastupovanie v ich mene, ak došlo alebo by mohlo dôjsť ku konfliktu záujmov medzi dieťaťom a rodičmi alebo ďalšími príslušnými stranami. Je to hlavné posolstvo usmernenia 37. V Európskom dohovore o výkone práv detí (ETS č. 160)⁷⁵ sa uvádza: „Zmluvné strany zväžia, či poskytnú deťom ďalšie procesné práva v súvislosti s konaním pred súdnym orgánom, ktoré má na nich vplyv, najmä [...] samostatného zástupcu [...] advokáta“⁷⁶.

102. V usmernení 38 sa odporúča, aby bol deťom poskytnutý prístup k bezplatnej právnej pomoci. Tento prístup by nemal nutne vyžadovať úplne samostatný systém právnej pomoci. Právna pomoc pre deti by sa mohla poskytovať rovnako ako právna pomoc pre dospelých alebo za miernejších podmienok, a byť nezávislá od finančných prostriedkov nositeľa rodičovskej zodpovednosti alebo dieťaťa. Systém právnej pomoci musí byť v praxi v každom prípade účinný.

72. Európsky súd pre ľudské práva (komora), rozsudok z 22. októbra 1996, *Stubbings a i. proti Spojenému kráľovstvu*, č. 22083/93; 22095/93, bod 56.68 [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/MJU-28\(2007\)INFO1%20e.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/MJU-28(2007)INFO1%20e.pdf).

73. Bod 56.

74. Pozri ChildONEurope, *Survey on the national systems of children's legal representation (Prieskum o vnútroštátnych systémoch právneho zastupovania detí)*, marec 2008 (www.childoneurope.org). V tomto prieskume je uvedených niekoľko modelov.

75. ETS č. 160.

76. Článok 5 písm. b).

- 103.** V usmernení 39 sú opísané odborné požiadavky na advokátov zastupujúcich deti. Je takisto dôležité, aby sa odmena advokáta dieťaťa neúčtovala jeho rodičom, a to priamo ani nepriamo. Ak advokáta platia rodičia, najmä v prípadoch s protichodnými záujmami, neexistuje žiadna záruka, že bude môcť nezávisle obhajovať názory dieťaťa.
- 104.** Odporúča sa systém špecializovaných advokátov pre deti, pričom je potrebné rešpektovať slobodný výber advokáta dieťaťom. Je dôležité objasniť presnú úlohu advokáta dieťaťa. Advokát nemusí predniesť to, o čom sa domnieva, že je v záujme dieťaťa (ako poručník alebo verejný obhajca), ale mal by stanoviť a obhajovať názory a stanoviská dieťaťa rovnako ako v prípade dospelého klienta. Advokát by sa mal snažiť získať informovaný súhlas dieťaťa, pokiaľ ide o použitie tej najlepšej stratégie. Ak advokát nesúhlasí s týmto názorom, mal by sa pokúsiť presvedčiť dieťa rovnako, ako by to urobil v prípade akéhokoľvek iného klienta.
- 105.** Úloha advokáta je odlišná od úlohy procesného opatrovníka, ktorá je zavedená usmernením 42, keďže procesného opatrovníka vymenúva súd, nie „klient“ ako taký, a mal by pomôcť súdu pri určení, čo je v záujme dieťaťa. Malo by sa však predísť spojeniu funkcií advokáta a procesného opatrovníka v jednej osobe v dôsledku potenciálneho konfliktu záujmov, ktorý by mohol vzniknúť. Príslušný orgán by mal v určitých prípadoch vymenovať buď procesného opatrovníka alebo iného nezávislého zástupcu, ktorý bude zastupovať názory dieťaťa. To by sa mohlo uskutočniť na žiadosť dieťaťa alebo inej príslušnej strany.

V Gruzínsku sa právo na právnu pomoc pre osoby mladšie ako 18 rokov v trestných prípadoch poskytuje *ex officio*, keďže tieto osoby sú považované za „sociálne zraniteľné“. Na to, aby tieto deti využili túto službu, nie je potrebné splniť žiadnu ďalšiu podmienku.

3. Právo na vypočutie a vyjadrenie svojho názoru

- 106.** Vo všeobecnej pripomienke č. 12 Výboru pre práva detí Organizácie Spojených národov sa vysvetľuje právo dieťaťa byť vypočuté, ktoré je jednou zo štyroch hlavných zásad Dohovoru OSN o právach dieťaťa, pričom sa využíva slovo „zaistiť“, ktoré je právnym pojmom so špeciálnou váhou, ktorý neponecháva zmluvným štátom žiadny priestor

na vlastné uváženie⁷⁷. V tejto pripomienke sa upresňuje skutočnosť, že samotný vek nemôže určovať význam názorov dieťaťa⁷⁸. Výbor vo svojej všeobecnej pripomienke č. 5 správne uvádza, že: „vyvolanie dojmu, že deťom načúvame, je pomerne nenáročné; pripisovanie primeranej vážnosti ich názorom si vyžaduje skutočnú zmenu“⁷⁹.

- 107.** V článku 3 Európskeho dohovoru o výkone práv detí (ETS č. 160) sa spája právo byť vypočuté s právom byť informovaný: v súdnych konaniach by deti mali dostať všetky relevantné informácie, malo by sa s nimi diskutovať a mali by mať možnosť vyjadriť svoje názory a mali by byť informované o možných dôsledkoch konania v súlade s týmito názormi a o možných dôsledkoch akéhokoľvek rozhodnutia.
- 108.** V týchto usmerneniach sa uvádza odkaz na pojmy „vek a zrelosť“ a „dostatočné chápanie“, ktoré znamená určitú úroveň chápania, nezachádza však až k požiadavke, aby dieťa malo úplné komplexné znalosti o všetkých aspektoch danej veci⁸⁰. Deti majú právo vyjadriť svoj názor slobodne, bez akéhokoľvek tlaku a bez manipulácie⁸¹.
- 109.** V usmerneniach OSN o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov sa používa znenie „zohľadňujúci potreby detí“ ako „prístup, ktorým sa vyvažuje právo dieťaťa na ochranu a ktorý zohľadňuje individuálne potreby a názory dieťaťa“⁸².
- 110.** Zákony by mali byť jasne formulované, aby sa zabezpečila právna rovnosť pre všetky deti. Bez ohľadu na vek, najmä ak dieťa prevezme iniciatívu, aby bolo vypočuté, je potrebné predpokladať dostatočnú úroveň chápania. Vek však stále zohráva významnú úlohu v tom, aby deťom bolo „poskytnuté“ ich základné právo byť vypočuté vo veciach, ktoré majú na ne vplyv (usmernenie 45). Je však potrebné uviesť, že za určitých okolností je povinnosťou dieťaťa byť vypočuté (t. j. vypovedať).

77. Všeobecná pripomienka č. 12 k právu dieťaťa byť vypočuté (CRC/C/GC/12, 1. júla 2009), bod 19.

78. Tamtiež, body 28 – 31.

79. Všeobecná pripomienka č. 5 k všeobecným opatreniam na vykonávanie Dohovoru OSN o právach dieťaťa (CRC/GC/2003/5), článok 12.

80. Viac informácií je uvedených v správe CRIN: „Measuring maturity. Understanding children's 'evolving capacities'“ (Posudzovanie zrelosti. Pochopenie rozvíjajúcich sa schopností detí), 2009.

81. Všeobecná pripomienka č. 12 k právu dieťaťa byť vypočuté (CRC/C/GC/12, 1. júl 2009), bod 22.

82. Usmernenia Organizácie Spojených národov o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov (ECOSOC Res 2005/20, 22. júl 2005).

- 111.** Deti potrebujú presne vedieť, čo sa stane a aký bude dôsledok názoru alebo výpovede, ktorú poskytnú⁸³. Sudca by nemal odmietnuť vypočúť dieťa bez pádných dôvodov, pokiaľ to nie je v záujme dieťaťa (usmernenie 47). Deti by mali byť jasne informované o tom, že ak ich sudca vypočuje, neznamená to, že „vyhrajú“ prípad. Aby advokát dieťaťa získal alebo dosiahol dôveru a rešpekt, pokiaľ ide o daný rozsudok, mal by vyvinúť osobitné úsilie, aby vysvetlil, prečo nebol názor dieťaťa zohľadnený alebo prečo bolo vynesené dané rozhodnutie rovnako, ako je to v prípade dospelých (usmernenie 48).
- 112.** Okrem toho deti majú právo vyjadriť svoj názor a stanovisko k akejkoľvek otázke alebo veci, ktorá sa ich týka alebo má na nich vplyv. Mali by byť schopné to urobiť bez ohľadu na svoj vek, v bezpečnom prostredí, pri rešpektovaní svojej osoby. Keď hovoria so sudcom alebo inými úradníkmi, musia sa cítiť príjemne. To si môže vyžadovať, aby sudcovia vypustili určité formality, napríklad nosenie parochne a taláru alebo vypočúvanie dieťaťa v súdnej sieni; pomôcť môže napríklad to, ak dieťa bude vypočuté v kancelárii sudcu.
- 113.** Je dôležité, aby dieťa mohlo hovoriť slobodne a aby nebolo prerušované. V praxi to môže znamenať, že by v miestnosti nemala byť pripustené žiadne ďalšie osoby (napríklad rodičia, údajný páchatel) a atmosféru by nemalo narušovať bezdôvodné prerušovanie, nedisciplinované správanie alebo vchádzanie a vychádzanie iných osôb.
- 114.** Sudcom často chýba odborná príprava v oblasti komunikácie s deťmi a špecializovaní odborníci sú zriedkavo privolávaní, aby ich podporili v tejto úlohe. Ako už bolo uvedené (odsek 96), aj malé deti dokážu vyjadriť svoj názor, ak dostanú správnu pomoc a podporu. Sudcovia a ďalší odborníci by v skutočnosti mali vyhľadávať názory, stanoviská a pohľad detí na prípad.
- 115.** V závislosti od želania a záujmu dieťaťa by sa malo dôkladne posúdiť, kto vypočuje dieťa, pravdepodobne sudca alebo vymenovaný znalec⁸⁴. Niektoré deti možno uprednostniť možnosť, aby boli vypočuté „špecialistom“, ktorý by potom zaslal svoj názor sudcovi. Ďalšie deti

však jasne vyjadrili názor, že uprednostňujú rozhovor so sudcom, pretože je osobou, ktorá prijme rozhodnutie.

- 116.** Hoci je pravdou, že existuje riziko, že deti budú pri vypočúvaní alebo vyjadrovaní názoru zmanipulované (napríklad jedným rodičom proti druhému), malo by sa vyvinúť maximálne úsilie, aby sa zabránilo riziku narušenia tohto základného práva.
- 117.** Výbor pre práva dieťaťa Organizácie Spojených národov varuje pred prístupom „len tak naoko“ (tzv. tokenizmom) a neetickými praktikami⁸⁵ a uvádza základné požiadavky na účinné a zmysluplné vykonávanie práva na vypočutie⁸⁶. Postupy vypočúvania detí by mali byť transparentné a informatívne, dobrovoľné, zdvorilé, zohľadňujúce potreby detí, inkluzívne, uskutočňované školenými pracovníkmi, bezpečné a citlivé na riziko a nakoniec zodpovedné.

V prípade osvojenia rumunských detí talianskymi osvojiteľmi medzi týmito dvoma krajinami (vec *Pini a i. proti Rumunsku*) sa súd jasne vyjadril k právu detí byť vypočuté a k tomu, aby ich názory boli brané vážne: „Je nutné upozorniť, že v tomto prípade deti odmietli myšlienku prísť k svojim adoptívnym rodičom v Taliansku, keď dosiahli vek, v ktorom by sa mohlo rozumne predpokladať, že ich osobnosť bola dostatočne sformovaná a že dosiahli nevyhnutnú zrelosť na vyjadrenie svojho názoru na prostredie, v ktorom chceli byť vychovávané“⁸⁷. „Záujem detí diktoval, aby ich názory k veci boli zohľadnené, keďže dosiahli nevyhnutnú zrelosť na vyjadrenie svojho názoru. Skutočnosť, že deti po dosiahnutí veku 10 rokov nepretržite odmietali vycestovať do Talianska a prísť k svojim adoptívnym rodičom má v tejto súvislosti určitý význam“⁸⁸.

85. Všeobecná pripomienka č. 12 k právu dieťaťa byť vypočuté (CRC/C/GC/12, 1. júla 2009), bod 132: „Výbor vyzýva zmluvné štáty, aby sa vyhli tokenistickým prístupom, ktoré obmedzujú deti, aby vyjadrili svoj názor, alebo ktoré umožňujú deťom byť vypočuté, ale nepripisujú ich názorom primeranú vážnosť. Zdôrazňuje, že prípady, keď dospelí manipulujú s deťmi, keď sa deťom hovorí, čo môžu povedať, alebo sú deti vystavované riziku ujmy prostredníctvom účasti, nie sú etickými postupmi a nemožno ich chápať ako vykonávanie článku 12.“

86. Všeobecná pripomienka č. 12 k právu dieťaťa byť vypočuté (CRC/C/GC/12, 1. júla 2009), body 133 – 134.

87. Európsky súd pre ľudské práva (druhá sekcia), rozsudok z 22. júna 2004, *Pini a i./Rumunsko*, č. 78028/01 a 78030/01, bod 157.

88. Tamtiež, bod 164.

83. Európsky dohovor o výkone práv detí, článok 3 písm. c).

84. Výbor pre práva dieťaťa Organizácie Spojených národov odporúča, aby deti boli vypočúvané priamo. Všeobecná pripomienka č. 12 k právu dieťaťa byť vypočuté (CRC/C/GC/12, 1. júla 2009), bod 35.

Vo veci *Hokkanen proti Fínsku* sa otec domáhal opatrovníctva svojej dcéry, ktorá roky žila so svojimi starými rodičmi. Dieťa nechcelo žiť s otcom a súd súhlasil s tým, že „dieťa sa stalo dostatočne zrelým, aby bol zohľadnený jeho názor, a že styk by preto nemal byť povolený proti jeho želaniu“⁸⁹.

4. Predchádzanie neprimeranému odkladu

118. Prípady, do ktorých sú zapojené deti, je potrebné riešiť urýchlene, a preto by sa mohol zväziť systém ich uprednostňovania⁹⁰. Zásada naliehavosti je uvedená v usmernení 50. Je potrebné mať na pamäti, že deti vnímajú čas odlišne od dospelých a časový prvok je pre nich veľmi dôležitý: napríklad jeden rok súdneho konania vo veci opatrovníctva sa môže desaťročnému dieťaťu zdať oveľa dlhší ako dospelému. Pravidlá súdu by mali umožniť takýto systém uprednostňovania v závažných a naliehavých prípadoch, alebo pokiaľ by neprijatie okamžitého opatrenia mohlo prípadne mať nezvratné dôsledky (usmernenie 51 vzťahujúce sa na prípady rodinného práva).

119. Ďalšie príklady tejto zásady možno nájsť v príslušných nástrojoch Rady Európy. V jednom z nich sa od štátov vyžaduje zabezpečiť, aby vyšetrovanie a trestné konanie boli považované za prioritu a aby sa uskutočnili bez akýchkoľvek neodôvodnených odkladov⁹¹. To je veľmi dôležité aj preto, aby sa obeť mohli začať zotavovať. V ďalšom nástroji sa osobitne odporúča „zabezpečiť, aby sa prípady maloletých riešili rýchlejšie, pričom je potrebné predísť neprimeranému odkladu, aby sa zabezpečilo účinné výchovné opatrenie“⁹².

120. Rešpektovanie záujmu dieťaťa si môže vyžadovať flexibilitu na strane súdnych orgánov pri vykonávaní určitých rozhodnutí v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi, ako je uvedené v usmernení 53.

89. Európsky súd pre ľudské práva (komora), rozsudok z 23. septembra 1994, *Hokkanen proti Fínsku*, č. 19823/92; bod 61.

90. Pozri článok 41 pravidiel Európskeho súdu pre ľudské práva. Podľa I. Berro-Lefevre by sa to malo používať častejšie, už citovaný, s. 76.

91. Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, (CETS č. 201, článok 30, bod 3).

92. Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy č. R (87)20 o sociálnych súvislostiach spojených s kriminalitou mladistvých, bod 4.

V dvoch prípadoch proti Nemecku sa súd zaoberal časovým prvkom a konštatoval, že v prípadoch vzťahu rodič – dieťa existuje povinnosť byť mimoriadne opatrný, pokiaľ ide o skutočnosť, že riziko uplynutia času môže *de facto* viesť k ukončeniu veci a že vzťah dieťaťa s jedným z jeho rodičov by sa mohol oslabiť⁹³.

Vo veci *Paulsen-Medalen a Svensson proti Švédsku* súd konštatoval, že bol porušený článok 6 ods. 1 ECHR, keďže orgány pri rozhodovaní o spore týkajúcom sa styku nekonali s požadovanou mimoriadnou opatrnosťou⁹⁴.

Predchádzanie neprimeranému odkladu je dôležité aj v trestných veciach. Vo veci *Bouamar proti Belgicku* bolo potrebné obzvlášť rýchle súdne preskúmanie vo veciach zadržania maloletých. Neodôvodnené časové odklady neboli vôbec považované za zlučiteľné s rýchlosťou požadovanou v zmysle článku 5 ods. 4 ECHR⁹⁵.

5. Organizácia konania, prostredie zohľadňujúce potreby detí a jazyk zrozumiteľný deťom

121. Pracovné metódy zohľadňujúce potreby detí⁹⁶ by mali umožniť, aby sa deti cítili bezpečne. Možnosť, aby deti boli sprevádzané osobou, ktorej môžu dôverovať, môže prispieť k tomu, že sa počas konania budú cítiť príjemnejšie. V Dohovore Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (CETS č. 201)⁹⁷ sa stanovuje, že dieťa môže byť sprevádzané svojim zákonným zástupcom alebo dospelým podľa svojho výberu, ale že táto osoba by

93. Pozri rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (veľká komora) z 13. júla 2000, *Elsholz proti Nemecku*, č. 25735/94, bod 49, a rozsudok z 8. júla 2003, *Sommerfeld proti Nemecku*, č. 31871/96, bod 63.

94. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (komora) z 19. februára 1998, *Paulsen-Medalen a Svensson proti Švédsku*, č. 16817/90, bod 42.

95. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (komora) z 29. februára 1988, *Bouamar proti Belgicku*, č. 9106/80, bod 63.

96. Pozri W. McCarney, „The principles of child-friendly justice at international level“ (Zásady súdnictva zohľadňujúceho potreby dieťaťa na medzinárodnej úrovni), *International justice for children (Medzinárodné súdnictvo pre deti)*, monografia č. 3, Vydavateľstvo Rady Európy, 2008, s. 119 – 127.

97. Článok 35 ods. 1 písm. f).

mala byť považovaná za vhodnú. Proti prítomnosti danej sprevádzajúcej osoby môže byť prijaté odôvodnené rozhodnutie.

- 122.** Architektonické prostredie môže spôsobiť, že sa deti budú cítiť veľmi neprijemne. Súdni úradníci by okrem iného mali oboznámiť deti s prostredím súdu a totožnosťou príslušných úradníkov (usmernenie 55). Aj pre dospelých môže byť súdna sieň dosť skľučujúca alebo zstrašujúca (usmernenie 62). Hoci je to ťažké zmeniť, aspoň v prípade už existujúcich súdnych priestorov sú možnosti, ako zlepšiť zaobchádzanie s deťmi v týchto súdnych sieňach spôsobom, ktorý zohľadňuje potreby detí.
- 123.** Súdne priestory môžu mať, ak je to možné, špeciálne vyšetrovacie miestnosti, v ktorých sa zohľadňuje záujem dieťaťa. Rovnako platí, že za prostredie súdu, ktoré zohľadňuje potreby detí, možno považovať prostredie, v ktorom sudcovia nenosia parochne alebo taláre alebo ďalšie oficiálne uniformy a oblečenie. Takéto opatrenie možno uskutočniť vzhľadom na vek dieťaťa alebo funkciu úradníka. V závislosti od okolností a názoru dieťaťa môžu napríklad uniformy jasne naznačiť dieťaťu, že hovorí s policajným úradníkom a nie so sociálnym pracovníkom, čo má svoj význam. To by mohlo prispieť aj k pocitu dieťaťa, že príslušný orgán berie záležitosť, ktoré ho ovplyvňujú, vážne. Ak to zhrnieme, prostredie môže byť pomerne formálne, ale správanie úradníkov by malo byť menej formálne a v každom prípade by malo zohľadňovať potreby detí.
- 124.** Predovšetkým súdnictvo zohľadňujúce potreby detí znamená aj to, že deti rozumejú povahe a rozsahu prijatého rozhodnutia, ako aj jeho dôsledkom. Hoci rozsudok a jeho dôvod nemožno v dôsledku právnych požiadaviek vždy zaznamenať a vysvetliť formuláciou prispôbenou chápaniu dieťaťa, tieto rozhodnutia by deťom mal vysvetliť buď ich advokát alebo iná vhodná osoba (rodič, sociálny pracovník atď.).
- 125.** Pre trestné činy spáchané deťmi by mohli byť zriadené špeciálne sudy pre mladistvých alebo minimálne súdne komory pre mladistvých⁹⁸. Pokiaľ je to možné, nemalo by byť povolené odosielať deti na súd pre dospelých, uplatňovať postupy alebo ukladať tresty ako v prípade dospelých⁹⁹. V súlade s požiadavkou špecializácie v tejto oblasti by v rámci orgánov presadzovania práva mohli byť zriadené špecializované oddelenia (usmernenie 63).

98. Dohovor OSN o právach dieťaťa, článok 40 ods. 3.

99. Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy č. R(87)20 o sociálnej reakcii na kriminalitu mladistvých, konania proti maloletým, bod 5.

V niekoľkých veciach vedených proti Spojenému kráľovstvu, ktoré sa týkali trestných činov spáchaných mladistvými, súd zdôraznil, že musia byť zohľadnené osobitné opatrenia na úpravu súdnych konaní na súdoch pre dospelých, aby sa zmiernila prísnosť súdnych konaní vedených proti dospelým vzhľadom na nízky vek obžalovaného. Napríklad právni experti by nemali nosiť parochne a taláre a mladistvý obžalovaný by nemal byť usadený na vyvýšenú lavicu obžalovaných, ale namiesto toho by mu malo byť umožnené, aby si sadol vedľa svojho zákonného zástupcu alebo sociálneho pracovníka. Vypočúvanie by malo prebiehať tak, aby sa čo najviac zmiernil ich pocit strachu a zábran.

V nadväznosti na veci *T proti Spojenému kráľovstvu* a *V proti Spojenému kráľovstvu*, v ktorých bolo prostredie vnútroštátneho súdu považované za zstrašujúce pre dieťa, bola vypracovaná praktická smernica pre súdne konania týkajúce sa detí a mladistvých osôb na korunnom súde „Practice Direction for Trials of Children and Young Persons in the Crown Court“. Cieľom je zabrániť zstrašovaniu, ponížovaniu alebo rozrušeniu dieťaťa na súdnom konaní. Medzi prvky tejto praktickej smernice patria okrem iného: možnosť, aby dieťa navštívilo súdnu sieň pred súdnym konaním, aby sa s ňou oboznámilo, možnosť policajnej podpory s cieľom predísť zstrašovaniu alebo zneužívaniu tlačou, nenosenie parochní ani talárov, vysvetlenie súdneho konania tak, aby ho dieťa dokázalo pochopiť, obmedzená účasť na súdnych konaniach atď.

Poľské ministerstvo spravodlivosti podporuje a vykonáva koncept vypočúvacích miestností zohľadňujúcich potreby detí v spolupráci s MVO. Hlavným cieľom je chrániť detských svedkov a obete trestných činov, najmä v prípade trestných činov týkajúcich sa sexuálneho alebo domáceho násillia, prostredníctvom zavedenia zásady vypočúvania detí v podmienkach zohľadňujúcich potreby detí a kvalifikovanými pracovníkmi. Tento postup zabezpečuje, aby deti boli vypočúvané sudcom v prítomnosti psychológa. Ďalšie príslušné osoby (prokurátor, advokát, obvinená osoba, súkromný žalobca) sú prítomní v samostatnej miestnosti a majú možnosť zúčastniť sa na vypočúvaní vďaka

komunikačným systémom medzi miestnosťami, jednostranným zrkadlám a/alebo živému vysielaniu. Medzi dôležité detaily, ktoré majú zabezpečiť, aby sa deti cítili príjemnejšie, patria okrem iného: zaručená ochrana súkromia (zvukotesné dvere medzi vyšetrovacou miestnosťou a ďalšími miestnosťami/priestormi), miestnosť zariadená v súlade s potrebami dieťaťa, aby sa zabezpečila fyzická a duševná bezpečnosť dieťaťa počas výsluchu, použitie neutrálnych farieb a nábytku v miestnosti, ktoré zabezpečia, aby deti mohli stráviť čas príjemne (dve veľkosti stolov a stoličiek, pohovka alebo kreslo, mäkký koberec); miestnosti zariadené materiálmi a vybavením, ktoré sú užitočné pri získavaní informácií od dieťaťa (farebné ceruzky, papier, bábiky atď.).

6. Dôkazy/výpovede poskytnuté deťmi

- 126.** Otázka získavania dôkazov/výpovedí od detí nie je vôbec jednoduchá. Keďže normy sú v tejto oblasti zriedkavé (napríklad usmernenia OSN o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov)¹⁰⁰, vznikla potreba riešiť tieto otázky, keďže vedenie takýchto výsluchov v súvislosti so získaním dôkazov/výpovedí si vyžaduje praktický návod.
- 127.** Ako je stanovené v usmernení 64, vypočúvať by podľa možnosti mali školení odborníci. V rovnakej súvislosti sa v usmernení 66 odporúča, aby v prípade, že je potrebné viac ako jeden výsluch, vypočúvala vždy tá istá osoba z dôvodu jednotnosti a vzájomnej dôvery, počet výsluchov by sa však mal čo najviac obmedziť (usmernenie 67).

128. Zo zrejmých dôvodov by mali byť prijaté osobitné opatrenia, aby zhromažďovanie dôkazov, najmä od detských obetí, prebiehalo v čo najpriaznivejších podmienkach. Príkladom takýchto postupov je možnosť, aby sa dôkazy poskytovali prostredníctvom audio-, video- alebo TV-spojenia, rovnako ako možnosť podať svedeckú výpoveď znalcom pred súdnym konaním a zabrániť tomu, aby došlo k vizuálnemu alebo inému kontaktu medzi obeťou a údajným páchatelom (usmernenie 68), alebo poskytnúť dôkazy bez prítomnosti údajného páchatela (usmernenie 69). V konkrétnych prípadoch, medzi ktoré patrí sexuálne vykorisťovanie, však videozáznamy z výsluchov môžu byť pre obeť traumatické. Možná ujma alebo druhotná viktimizácia vyplývajúce z takýchto nahrávok sa preto musia posúdiť a bude potrebné zvážiť iné spôsoby, napríklad audiozáznam, aby sa predišlo opakovanej viktimizácii a druhotnej traume.

129. Procesné zákony a právne predpisy členských štátov v tejto oblasti sa značne líšia a možno by mali existovať menej prísne pravidlá o poskytovaní dôkazov deťmi. Členské štáty by pri uplatňovaní právnych predpisov týkajúcich sa poskytovania dôkazov mali v každom prípade uprednostniť záujem dieťaťa. Medzi príklady uvedené v usmernení 70 patrí neexistencia požiadavky, aby dieťa zložilo prísahu alebo urobilo iné podobné vyhlásenie. Tieto usmernenia sa nezameriavajú na to, aby ovplyvnili záruky práva na ochranu v rôznych právnych systémoch, odporúčajú však členským štátom, aby podľa potreby prispôbili niektoré prvky pravidiel týkajúcich sa dôkazov tak, aby sa predišlo ďalšej traume detí. Nakoniec je to vždy sudca, kto bude posudzovať závažnosť a platnosť akejkoľvek poskytnutej svedeckej výpovede alebo dôkazov.

130. V usmernení 70 sa takisto uvádza, že tieto úpravy v prospech detí by samé o sebe nemali zmenšiť hodnotu poskytnutej svedeckej výpovede. Je však potrebné predísť príprave detského svedka na svedeckú výpoveď v dôsledku rizika prílišného ovplyvnenia dieťaťa. Zavedenie vzorových zápisníc z výsluchu (usmernenie 71) by nemalo byť nutne úlohou sudcov, ale skôr úlohou vnútroštátnych súdnych orgánov.

131. Hoci používanie audio- alebo videozáznamu z výpovede detí má určité výhody, keďže slúži tomu, aby sa predišlo opakovaniu často traumatických zážitkov, v prípade detí, ktoré nie sú obeťami, ale údajnými páchatelmi trestných činov môže byť vhodnejšia priama výpoveď pred vypočúvajúcim sudcom.

^{100.} Usmernenia OSN o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov (ECOSOC Res 2005/20, 22. júl 2005), odsek XI, 30, písm. d): „Používanie postupov zohľadňujúcich potreby dieťaťa, vrátane vypočúvacích miestností určených pre deti, interdisciplinárnych služieb pre detské obeť začlenených na tom istom mieste, upraveného prostredia súdu, ktoré zohľadňuje potreby detských svedkov, prestávky počas svedeckej výpovede dieťaťa, vypočúvaní naplánovaných v čase dňa, ktorý je primeraný veku a zrelosti dieťaťa, primeraného oznamovacieho systému, ktorý má zabezpečiť, aby dieťa išlo na súd iba v nevyhnutných prípadoch, a ďalších primeraných opatrení na uľahčenie svedeckej výpovede dieťaťa.“ Je potrebné mať na pamäti, že tieto usmernenia sa týkajú poskytovaní svedeckej výpovede všeobecne, a nie iba v trestnom konaní.

- 132.** Ako už bolo uvedené, vek by nemal byť prekážkou práva dieťaťa, aby sa v plnej miere zúčastnilo na súdnom konaní¹⁰¹. Výpovede detí by podľa usmernenia 73 nemali byť považované za neplatné alebo nedôveryhodné iba na základe ich veku.
- 133.** Ak majú byť deti vypočuté alebo ak vyjadria želanie, že chcú poskytnúť dôkazy v rámci konania v rodinnoprávnych veciach, primeranú pozornosť je potrebné venovať ich zraniteľnému postaveniu v danej rodine a účinku, ktorý môže mať výpoveď na súčasné a budúce vzťahy. Je potrebné vynaložiť maximálne úsilie na zabezpečenie, aby dieťa bolo informované o dôsledkoch poskytnutia výpovede a podporené v tom, aby poskytlo dôkazy akýmkoľvek z už uvedených spôsobov.

Súd uznal osobitné charakteristiky konania týkajúceho sa sexuálnych trestných činov. Vo veci *S.N. proti Švédsku* súd konštatoval, že: „Takéto konanie je často vnímané ako utrpenie obete, najmä vtedy, keď je obeť proti svojej vôli konfrontovaná s obžalovaným. Tieto charakteristiky sú ešte markantnejšie, ak účastníkom konania je maloletá osoba. Pri posudzovaní otázky, či obžalovaný mal v takomto konaní spravodlivé súdne konanie, sa musí zohľadniť právo na rešpektovanie súkromného života vnímanej obete. Súd preto uznáva, že v trestnom konaní týkajúcom sa sexuálneho zneužívania sa na účely ochrany obete môžu prijať určité opatrenia za predpokladu, že takéto opatrenia možno zosúladiť s primeraným a účinným vykonávaním práva na obhajobu“¹⁰².

V tej istej veci bola pozornosť zameraná aj na možnú sugestívnu povahu určitých otázok. Aby sa zabránilo ich negatívnym účinkom, mohli by byť privolávaní znalci v oblasti súdnej psychológie s osobitnou odbornou prípravou a znalosťami¹⁰³.

101. Tamtiež, odsek VI, bod 18.

102. Európsky súd pre ľudské práva (prvá sekcia), rozsudok z 2. júla 2002, *S.N. proti Švédsku*, č. 34209/96, bod 47.

103. Tamtiež, bod 53.

Vo veci *W.S. proti Poľsku* súd navrhol možné spôsoby otestovania spoľahlivosti malej detskej obete a uviedol, že takýto test by sa mohol uskutočniť menej agresívnym spôsobom, ako je priamy výsluch. Mohlo by sa použiť niekoľko sofistikovaných metód, napríklad výsluch dieťaťa v prítomnosti psychológa, pričom dieťaťu by otázky kladla obhajoba v písomnej forme, alebo v štúdiu, čo by umožnilo žiadateľovi alebo jeho advokátovi, aby boli prítomní na takomto výsluchu prostredníctvom videospojenia alebo jednostranného zrkadla¹⁰⁴.

E. Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí po súdnom konaní

- 134.** Existuje mnoho opatrení, ktoré možno prijať na zabezpečenie toho, aby aj po súdnom konaní súdnictvo zohľadňovalo potreby detí. Tento krok sa začína oznámením a vysvetlením daného rozhodnutia alebo rozsudku dieťaťu (usmernenie 75). Tieto informácie by mali byť doplnené o vysvetlenie možných opatrení, ktoré sa majú prijať, vrátane odvolania alebo využitia nezávislého mechanizmu podávania sťažností. To by mal urobiť zástupca dieťaťa, to znamená advokát, procesný opatrovník alebo zákonný zástupca, v závislosti od právneho systému. Usmernenia 75, 77 a 81 sa odvolávajú na týchto zástupcov.
- 135.** V usmernení 76 sa odporúča, aby boli bezodkladne prijaté opatrenia na podporu vykonávania rozhodnutí/uznesení, ktoré sa týkajú detí a majú na ne vplyv.
- 136.** V mnohých prípadoch, a najmä v občianskoprávných prípadoch, rozsudok nutne neznamená, že konflikt alebo problém je konečne vyriešený: dobrým príkladom sú rodinné záležitosti, ktorými sa zaoberajú usmernenia 78 a 79. V tejto citlivej oblasti by mali existovať jasné pravidlá, ako predísť sile, nátlaku alebo násiliu pri vykonávaní, napríklad opatrení týkajúcich sa návštev, aby sa predišlo ďalšej traume. Namiesto toho, aby sa súdne rozhodnutie vykonalo s pomocou polície, a aby rodičia ukončili svoje spory, mali by sa radšej obrátiť na mediačné služby alebo neutrálne návštevne centrá. Jednou výnimkou je prípad, keď existuje riziko ohrozenia blaha dieťaťa. Aby sa zabezpečil

104. Európsky súd pre ľudské práva (štvrtá sekcia), rozsudok z 19. júna 2007, *W.S. proti Poľsku*, č. 21508/02, bod 61.

záujem dieťaťa v oblasti následných opatrení súvisiacich s rodinnými konfliktami, svoju úlohu zohrávajú aj ďalšie služby, napríklad centrá na podporu rodiny.

V prípade výkonu rozhodnutí o otázkach rodinného práva, napríklad právo na styk a právo na starostlivosť, súd pri niekoľkých príležitostiach rozhodol, že rozhodujúcou je otázka, či vnútroštátne orgány prijali všetky nevyhnutné opatrenia na podporu výkonu rozhodnutia, ktoré možno oprávnené požadovať za osobitných okolností každého prípadu.

V Rakúsku ponúka „Besuchsaft“ (tzv. kaviareň pre návštevy) deťom možnosť zostať po rozvode alebo odluke rodičov v kontakte s oboma rodičmi v bezpečnom a podpornom prostredí. Právo na styk možno poskytnúť v špeciálnych priestoroch pod dohľadom vyškolených pracovníkov, aby sa zabránilo konfliktom medzi rodičmi vždy, keď sa vykonáva právo na návštevu. Tento druh návštevy so sprievodom môže nariadiť súd alebo ho môže vyžadovať jeden z rodičov alebo obaja. Najdôležitejším je blaho dieťaťa a snaha predísť tomu, aby sa dieťa stalo svedkom konfliktu medzi rodičmi.

137. Usmernenia 82 a 83 sa zaoberajú problematikou detí, ktoré sa dostali do rozporu so zákonom. Osobitná pozornosť je venovaná úspešnému začleneniu do spoločnosti, významu nezverejnenia záznamov z trestného registra mimo súdneho systému a oprávneným výnimkám z tejto dôležitej zásady. Výnimky by sa mohli urobiť v prípade závažných trestných činov, okrem iného z dôvodov verejnej bezpečnosti a keď ide o zamestnanie, ktoré zahŕňa prácu s deťmi. Príkladom je zamestnanie osoby, ktorá má napríklad záznam o zneužití dieťaťa. Cieľom usmernenia 83 je ochrana všetkých kategórií detí, nie iba osobitne ohrozených detí.

138. Vo veci *Bouamar proti Belgicku* súd preskúmal otázku mladistvého páchatela, ktorý bol deväťkrát zadržaný a prepustený z väzenia pre dospelých. Hoci zadržiavanie maloletých vo väzení pre dospelých

bolo v tom čase povolené na základe zákona o ochrane mládeže, Európsky súd pre ľudské práva dospel k záveru, že: „Dokopy deväť príkazov na umiestnenie nebolo v súlade s článkom 5 ods. 1 písm. d) podpísmenom d). Opakované uväznenie malo za následok, že každý príkaz na umiestnenie bol čoraz menej „zákonným“ podľa článku 5 ods. 1 písm. d) podpísmena d), najmä preto, že korunný prokurátor nikdy nezačal trestné konanie proti sťažovateľovi, pokiaľ ide o trestné činy, z ktorých bol obvinený“¹⁰⁵.

Britská nadácia Barnardo zriadila advokátske služby pre deti určené pre mladých ľudí v niekoľkých zariadeniach pre mladých páchatelov po celom Spojenom kráľovstve, pričom im poskytuje nezávislé advokátske služby, pomáha im s problémami týkajúcimi sa blaha, starostlivosti, zaobchádzania a plánovania opätovného usadenia počas ich zadržania. Okrem osobných stretnutí do jedného týždňa od uväznenia sa mladí ľudia môžu obrátiť na službu alebo spoľahnúť sa na bezplatnú linku. Advokátske služby pomáhajú mladým ľuďom pochopiť systém a spojiť sa s príslušnými odborníkmi, aby im pomohli vyriešiť ich problémy.

V. Podpora ďalších opatrení zohľadňujúcich potreby detí

139. Je nepochybné, že skutočné zlepšenie v oblasti práv detí a súdnictva zohľadňujúceho potreby detí si vyžaduje aktívny prístup zo strany členských štátov Rady Európy, ktorým sa odporúča, aby urobili niekoľko rôznych opatrení.

140. V opatreniach a) až d) sa odporúča preskúmať túto oblasť, vymieňať si postupy, realizovať činnosti zamerané na spoluprácu a zvyšovanie informovanosti, najmä prostredníctvom vytvárania verzií právnych nástrojov, ktoré zohľadňujú potreby detí. Vyjadrujú aj podporu dobre fungujúcim informačným kanceláriám pre práva detí.

¹⁰⁵ Európsky súd pre ľudské práva (komora), rozsudok z 29. februára 1988, *Bouamar proti Belgicku* č. 9106/80, body 52 – 53.

141. Investovanie do vzdelávania v oblasti práv detí a šírenie informácií o právach detí nie je podľa Dohovoru OSN o právach dieťaťa iba povinnosťou¹⁰⁶, ale aj preventívnym opatrením proti porušovaniu práv detí. Poznanie svojich práv je prvou podmienkou „oživenia“ práv osoby a jej schopnosti uznať ich možné porušenie alebo potenciálne porušenie¹⁰⁷.

Mnoho organizácií vytvára verzie Dohovoru OSN o právach dieťaťa a ďalších príslušných dokumentov o právach detí, ktoré zohľadňujú práva detí. Jedným z príkladov je verzia usmernení OSN o súdnictve vo veciach týkajúcich sa detských obetí a svedkov trestných činov zohľadňujúca potreby detí, ktorú vypracovala UNICEF a Úrad OSN pre drogy a kriminalitu.

142. Cieľom opatrení plánovaných podľa podpísmen e) až g) je uľahčiť prístup detí k súdom a mechanizmom podávania sťažností a posúdiť niekoľko možných opatrení v tejto súvislosti (vymenovanie špecializovaných sudcov a advokátov, podpora úlohy občianskej spoločnosti a nezávislých orgánov na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni). V tejto oblasti by štáty mali počítať s využívaním kolektívnych sťažností. Dobrým príkladom systému kolektívnych sťažností v revidovanej Európskej sociálnej charte (ETS č. 163) je to, že je prístupný, že nie je potrebná žiadna individuálna obeť a že nemusia byť vyčerpané všetky vnútroštátne opravné prostriedky. Detskí ombudsmeni, MVO zameriavajúce sa na práva detí, sociálne služby atď. by mali mať schopnosť podávať sťažnosti alebo začať konanie v mene konkrétneho dieťaťa.

143. Stojí za to uviesť, že na medzinárodnej úrovni sú podporované aj nové stratégie, napríklad už uvedená kampaň v prospech podávania sťažností na základe Dohovoru o právach dieťaťa.

144. Podpísaná h) až i) zameriavajú pozornosť na potrebu opatrení týkajúcich sa primeraného vzdelania, odbornej prípravy a zvyšovania informovanosti, zatiaľ čo v podpísmenách j) až k) sú podporené primerané špecializované štruktúry a služby.

VI. Monitorovanie a hodnotenie

145. Členským štátom sa odporúča, aby prijali niekoľko opatrení na uskutočnenie týchto usmernení. Mali by zabezpečiť ich rozšírenie medzi všetkými orgánmi zodpovednými za ochranu práv detí alebo inak zapojenými do takejto ochrany. Jednou z možností by bolo šírenie usmernení vo verziách zohľadňujúcich potreby detí.

146. Členské štáty by mali zabezpečiť aj preskúmanie vnútroštátnych právnych predpisov, politik a praxe pri dodržiavaní týchto usmernení a pravidelné preskúmanie pracovných metód v tejto oblasti. Takisto sa vyzývajú, aby nariadili osobitné opatrenia na naplnenie litery aj zmyslu týchto usmernení.

147. V tejto súvislosti má pre podporu a monitorovanie vykonávania týchto usmernení najväčší význam zachovanie alebo stanovenie rámca, vrátane jedného alebo viacerých mechanizmov (napríklad ombudsman alebo detskí ombudsmeni).

148. Nakoniec, je jasné, že aktívnu úlohu v procese monitorovania by mali zohrávať organizácie občianskej spoločnosti, inštitúcie a orgány podporujúce a chrániace práva dieťaťa.

¹⁰⁶. V článku 42 sa uvádza: „Zmluvné štáty sa zaväzujú v širokej miere informovať dospelých, ako aj deti o zásadách a ustanoveniach dohovoru prostredníctvom primeraných a aktívnych prostriedkov“.

¹⁰⁷. Pozri aj Berro-Lefèvre, už citované, s. 74 – 75.

Sales agents for publications of the Council of Europe

Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

BELGIUM/BELGIQUE

La Librairie Européenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
BE-1040 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 231 04 35
Fax: +32 (0)2 735 08 60
E-mail: info@libeurop.eu
http://www.libeurop.be

Jean De Lannoy/DL Services
Avenue du Roi 202 Koningslaan
BE-1190 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 538 43 08
Fax: +32 (0)2 538 08 41
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
http://www.jean-de-lannoy.be

BOSNIA AND HERZEGOVINA/ BOSNIE-HERZÉGOVINE

Robert's Plus d.o.o.
Marka Marulića 2/V
BA-71000, SARAJEVO
Tel.: +387 33 640 818
Fax: +387 33 640 818
E-mail: robertsplus@bih.net.ba

CANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
1-5369 Canotek Road
CA-OTTAWA, Ontario K1J 9J3
Tel.: +1 613 745 2665
Fax: +1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
http://www.renoufbooks.com

CROATIA/CROATIE

Robert's Plus d.o.o.
Marasovičeva 67
HR-21000, SPLIT
Tel.: +385 21 315 800, 801, 802, 803
Fax: +385 21 315 804
E-mail: robertsplus@robertsplus.hr

CZECH REPUBLIC/ RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: +420 2 424 59 204
Fax: +420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
http://www.suweco.cz

DENMARK/DANEMARK

GAD
Vimmelskiftet 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: +45 77 66 60 00
Fax: +45 77 66 60 01
E-mail: gad@gad.dk
http://www.gad.dk

FINLAND/FINLANDE

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FI-00100 HELSINKI
Tel.: +358 (0)9 121 4430
Fax: +358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
http://www.akateeminen.com

FRANCE

La Documentation française
(diffusion/distribution France entière)
124, rue Henri Barbusse
FR-93308 AUBERVILLIERS CEDEX
Tél.: +33 (0)1 40 15 70 00
Fax: +33 (0)1 40 15 68 00
E-mail: commande@ladocumentationfrancaise.fr
http://www.ladocumentationfrancaise.fr

Librairie Kléber
1 rue des Francs Bourgeois
FR-67000 STRASBOURG
Tel.: +33 (0)3 88 15 78 88
Fax: +33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: librairie-kleber@coe.int
http://www.librairie-kleber.com

GERMANY/ALLEMAGNE AUSTRIA/AUTRICHE

UNO Verlag GmbH
August-Bebel-Allee 6
DE-53175 BONN
Tel.: +49 (0)228 94 90 20
Fax: +49 (0)228 94 90 222
E-mail: bestellung@uno-verlag.de
http://www.uno-verlag.de

GREECE/GRÈCE

Librairie Kauffmann s.a.
Stadiou 28
GR-105 64 ATHINAI
Tel.: +30 210 32 55 321
Fax: +30 210 32 30 320
E-mail: ord@otenet.gr
http://www.kauffmann.gr

HUNGARY/HONGRIE

Euro Info Service
Pannónia u. 58.
PF. 1039
HU-1136 BUDAPEST
Tel.: +36 1 329 2170
Fax: +36 1 349 2053
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
http://www.euroinfo.hu

ITALY/ITALIE

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1
IT-50125 FIRENZE
Tel.: +39 0556 483215
Fax: +39 0556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
http://www.licosa.com

NORWAY/NORVÈGE

Akademika
Postboks 84 Blindern
NO-0314 OSLO
Tel.: +47 2 218 8100
Fax: +47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
http://www.akademika.no

POLAND/POLOGNE

ArS Polona JSC
25 Obornow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: +48 (0)22 509 86 00
Fax: +48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
http://www.arspolona.com.pl

PORTUGAL

Livraria Portugal
(Dias & Andrade, Lda.)
Rua do Carmo, 70
PT-1200-094 LISBOA
Tel.: +351 21 347 42 82 / 85
Fax: +351 21 347 02 64
E-mail: info@livrariaportugal.pt
http://www.livrariaportugal.pt

RUSSIAN FEDERATION/ FÉDÉRATION DE RUSSIE

Ves Mir
17b, Butlerova ul.
RU-101000 MOSCOW
Tel.: +7 495 739 0971
Fax: +7 495 739 0971
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
http://www.vesmirbooks.ru

SPAIN/ESPAGNE

Díaz de Santos Barcelona
C/ Balmes, 417-419
ES-08022 BARCELONA
Tel.: +34 93 212 86 47
Fax: +34 93 211 49 91
E-mail: david@diazdesantos.es
http://www.diazdesantos.es

Díaz de Santos Madrid
C/Albasanz, 2
ES-28037 MADRID
Tel.: +34 91 743 48 90
Fax: +34 91 743 40 23
E-mail: jpinilla@diazdesantos.es
http://www.diazdesantos.es

SWITZERLAND/SUISSE

Planetis Sàrl
16 chemin des Pins
CH-1273 ARZIER
Tel.: +41 22 366 51 77
Fax: +41 22 366 51 78
E-mail: info@planetis.ch

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI

The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: +44 (0)870 600 5522
Fax: +44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
http://www.tso.co.uk

UNITED STATES and CANADA/ ÉTATS-UNIS et CANADA

Manhattan Publishing Co
670 White Plains Road
USA-10583 SCARSDALE, NY
Tel.: +1 914 271 5194
Fax: +1 914 472 4316
E-mail: coe@manhattanpublishing.com
http://www.manhattanpublishing.com

Council of Europe Publishing/Editions du Conseil de l'Europe
FR-67075 STRASBOURG Cedex

Tel.: +33 (0)3 88 41 25 81 – Fax: +33 (0)3 88 41 39 10 – E-mail: publishing@coe.int – Website: http://book.coe.int

Usmernenia o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí a ich dôvodová správa boli prijaté Radou Európy v roku 2010. Na základe existujúcich medzinárodných a európskych noriem, najmä Dohovoru OSN o právach dieťaťa a Európskeho dohovoru o ľudských právach, sú usmernenia vypracované tak, aby bol zaručený účinný prístup detí k justícii a primerané zaobchádzanie pri súdnych konaniach. Vzťahujú sa na všetky prípady, keď je pravdepodobné, že sa deti z akéhokoľvek dôvodu a v akomkoľvek postavení dostanú do kontaktu s trestným, občianskym alebo správnym súdnym systémom. Upozorňujú a podporujú zásady záujmu dieťaťa, starostlivosti a rešpektu, účasti, rovnakého zaobchádzania a právneho štátu. Usmernenia sa zaoberajú otázkami, akými sú právo na informácie, zastupovanie a účasť, ochrana súkromia, bezpečnosť, multidisciplinárny prístup a odborná príprava, ako aj záruky vo všetkých fázach konania a pozbavenia slobody.

Štyridsaťsedem členských štátov Rady Európy sa vyzýva, aby svoje právne systémy prispôbili osobitným potrebám detí, aby premostili medzeru medzi medzinárodne uznanými zásadami a realitou. Na tento účel dôvodová správa poskytuje príklady osvedčených postupov a navrhuje možnosti, ako vyriešiť a odstrániť právne a praktické nedostatky v oblasti súdnictva pre deti.

Tieto usmernenia tvoria neoddeliteľnú súčasť stratégie Rady Európy v oblasti práv detí a jej programu „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“. V členských štátoch je naplánovaný súbor činností v oblasti propagácie, spolupráce a monitorovania, ktorých cieľom je zabezpečiť účinné vykonávanie usmernení v prospech všetkých detí.

Rada Európy má 47 členských štátov, ktoré v skutočnosti pokrývajú celý kontinent Európy. Snaží sa rozvíjať spoločné demokratické a právne zásady založené na Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a ďalších referenčných textoch o ochrane jednotlivcov. Od svojho založenia v roku 1949, po druhej svetovej vojne, Rada Európy symbolizuje zmierenie.

Publications Office

Publishing
Editions

ISBN 978-92-79-27705-4

doi:10.2838/14721
DS-31-12-365-SK-N

ISBN 978-92-871-7591-5

€15/US\$30